

Cankarjev glasnik

Mesečnik za leposlovje in pouk.

Izdaja

CANKARJEVA USTANOVA

Uredništvo in upravnništvo 6411 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

Urednik: *Etbil Kristan*

Upravnik: *Louis Zorko*

Naročnina za Zedinjene države: Na leto \$3.00, pol leta \$1.50, za 4 mesece \$1.00, posamezen zvezek 30 centov. Za inozemstvo \$4.00 na leto.

CANKARJEV GLASNIK (CANKAR'S HERALD) is published monthly by the Cankar Foundation, 6411 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

Entered as Second Class Matter August 31, 1937, at Cleveland, Ohio, under the Act of March 3, 1879

Subscription rates: Domestic — One year \$3.00. Half year \$1.50.

4 months \$1.00. Foreign \$4.00. Single copy 30 cents.

Editor: *Etbil Kristan*

Manager: *Louis Zorko*

Usebina

ZELENI, CVETNI MAJ	259
IVAN MOLEK: NA ZEMLJI NI ŽIVLJENJA	264
MILAN MEDVEŠEK: RAZMERE ZAHTEVAJO AKCIJE	266
KATKA ZUPANČIČ: ŽENSKO DETE	269
IVAN VUK: STOLP ENE MISLI	273
PANDIT DŽAHARLAL NEHRU	276
IVAN JONTEZ: CUREK MRZLE VODE VČASIH	
DOBRO DE	278
NOVA MOSKVA	280
E. K.: OBUJEN SPOMIN	281
E. K.: DREJČETOVA POT	284
E. K.: JULKINA ZMOTA (nadaljevanje)	285
ANTON DEBELAK:	
SILA. — RAZVOJ. — RAZOROŽEVANJE	263

ZA BLAGOR OTROK. Neki katoliški škof v Nemčiji je imel pridigo o svetosti doma in o otroškem skrbstvu. Neki rjavosrajčnik, ki je bil navzoč, je zaklical: "Kakšna predrznost, če hoče kdo, ki nima otrok in jih nikdar ne bo imel, dajati nauke o otrocih!" — škof ga je zavrnil: "Ne bom nikomur dovolil, da žali v tej cerkvi našega firarja!"

AUTARKIJA. V neko branjarijo v Nemčiji je prišla ženska in dejala: "Rada bi za dve marki salame." — "Je nimam," je odgovoril branjevec. — "Pa mi dajte funt masla." — "Tudi tega nimam." — "No, pa vsaj čebule,"

je dejala gospodinja malodušno. Branjevec se je ozrl po ostalih kupcih in polglasno vprašal: "Povejte, gospa, ali ste prišli kaj kupiti, ali mislite začeti političen prepir?"

BERLINSKI PARLAMENT je bil, kakor znano, zažgan kmalu potem, ko je Hitler postal mali bog. Nemci so sami prepričani, da so to fašisti sami storili, da so mogli obdolžiti komuniste. V zvezi s tem pripovedujejo v Berlinu sledeči dovtip: "V Goeringovo pisarno je planil neki adjutant, ves razburjen in zaklical: 'Ekscelenca, državnozborna palača gori!' — 'Kaj?' se je začudil Goering in potegnil uro iz žepa, 'že zdaj?' "

CG

"Cankarjev glasnik" mora naprej!

Louis Kaferle

SE VES TA MESEC se nadaljuje kampa-
nja za Cankarjev glasnik in vsi njegovi
prijatelji imajo lepo priliko, da store,
kar morejo za dober uspeh. Dve številki še, in
naša revija zaključi drugo leto svojega živ-
ljenja. Kako so začetkoma nekateri majali z
glavami, drugi pa se na tihem posmihali: "Na-
predna revija pri nas? Eno leto jo bodo rinili
in potem bo na lepem in brez glasu izdihnila."
Pa so se zmotili. Dve leti v razmerah, ki niso
bile lahke, ker depresija in recesija in vse take
ije niso prizanesle niti našemu ljudstvu, po-
menita, da mora drugemu slediti tretje, temu
četrto leto in tako dalje, dokler bo slovenskih
čitateljev v tej deželi.

Seveda ni dovolj, da se Cankarjev glasnik
piše in tiska, tudi ne, da se čita. Vse to se godi,
ampak da more revija živeti in napredovati, je
treba naročnikov in to je seveda razlog, da se je
razpisala kampanja, o kateri se vsi podatki do-
be v marčni številki. Kdor pa želi kakšno po-
sebnost pojasnilo, ga lahko dobi, če piše uprav-
niku.

Doslej so naša društva in tudi posamez-
niki kazali precej zanimanja za Cankarjev
glasnik—nekateri več, drugi manj. Posebno pa
so se odlikovala naša kulturna društva, kate-
rih članstvo je spoznalo važnost revije in se
vselej odzvalo našemu klicu za sodelovanje pri
kakšni prireditvi, za agitacijo in tako podpira-
lo Cankarjevo ustanovo gmotno in moralno.
Na tem mestu jim zato izrekamo svojo zahva-
lo. V nagrado naj jim bo zavest, da so s tem
poslužili ciljem, katerim slede njihove orga-
nizacije in podprli slovensko kulturo, kateri
služijo.

Pri vsaki perijodični izdaji, razen bizniš-
kih, katerim je čtivo postranska stvar, veliki
oglasil pa bogat vir dobička, so naročniki glavni
problem. Razume se, da smo ob času prve kam-
panje tudi mi dobili nekaj takih, ki nimajo
zanimanja za boljše čtivo in ne marajo nič
drugega kot domače in mestne novice, ali pa
še tega ne in se ob prostem času rajši pomude
pri kozarcu ali pri kartah.

Veliko ni njih število in nadomešča se spro-
ti z novimi naročniki. Drugačen je pa problem
takih, ki radi čitajo in jim Glasnik ugaaja, pa

jih drži industrijalna kriza v krempljih in ne
morejo pravočasno poravnati naročnine. Take
razmere, zlasti če se kriza vleče kakor megla
brez vetra, delajo upravnštvu sive lase. Da se
zamaše take vrzeli, je doslej služil tiskovni
sklad in bo še, če se bomo vsi pravočasno po-
brigali zanj.

Brez obzira na to je pa potrebno, da se
pomnoži število naročnikov in se s tem ustvari
trdna podlaga tretjemu letniku. Temu name-
nu služi razpisana kampanja.

Da se tukaj doseže popoln uspeh, je po-
trebno, da se lotijo agitacije po možnosti tudi
dosedanji naročniki. Lepo bi bilo, če se vsak
naročnik nameni, da pridobi vsaj enega no-
vega. To ni prehudo delo in se večinoma opra-
vi mimogrede. Vsakdo ima prijatelje in znance
in med temi jih je gotovo nekaj, ki ljubijo do-
bro čtivo in jih je lahko pridobiti.

Med naše navade, ki niso posebne hvale
vredne, spada odlašanje. "Govoril bom z Maj-
kom ;on rad čita kaj lepega in koristnega," si
misli prijatelj. Potem pa na tihem doda: "Am-
pak danes nisem razpoložen; storim jutri ali
pojutrnjem." Ta jutri pa ne pride nikdar, ker
je tudi pozabljenost človeška lastnost.

Namenimo se ta mesec, da ne bomo odla-
šali in ne pozabljali. Vsak naročnik vsaj ene-
ga novega—s tem podvojimo sedanje število
in četudi se ne bomo še mogli bahati z milijon-
sko cirkulacijo kakor razni ameriški listi, bomo
vendar imeli podlago, na kateri bo mogoče
zanesljivo zidati.

Pokojni veliki pisatelj Ivan Cankar, čigar
spominu je posvečen Glasnik, je imel trdno
vero in zaupanje v tiste, ki so pokazali svojo
barvo brez pomislekov, kadar je bilo treba in
se odločno postavili na tisto stran, kamor so
spadali. Če hočemo resnično počastiti njegov
spomin, sledimo njegovemu zgledu in njegovim
naukom.

Ko je Cankar še živel in pisal, se je često
dogajalo, da ga tisti, za katere je pisal, niso
razumeli in oni, ki so jahali Krpanovo kobilu,
so se muzali in govorili: "Kar ti pišeš, ni za
ljudstvo, ni domače, je previsoko. Nikdar te ne
bodo razumeli." Tako so govorili, ker jim ni
bilo všeč, da bi ga ljudstvo razumelo. In obra-

(Konec na predzadnji strani)

CANKARJEV GLASNIK

MESECNİK ZA LEPOSLOVJE IN POUK

II.
letnik
1938

+

10.
številk

Zeleni, cvetni maj...

Tako bo zopet prvi maj...

Na Krasnem trgu v Moskvi bo veličastna parada in — znamenje naših dni! — bo imela pretežno vojaški značaj. Po drugih ruskih mestih bo praznovanje sorazmerno s prebivalstvom in z razvojem industrije.

V deželi svastike bodo odigrali navadno farso, ker je z nečem treba varati priprosto ljudstvo.

V državah, ki so pod fašističnim vplivom, ne bo ničesar, razen kar se da storiti skrivoma.

V Španiji bo žalovanje in tiho preklinjanje izdajstva.

V skandinavskih deželah bo lepo kakor vsako leto in po drugih državah, kjer je ostalo še kaj sledu po demokraciji, bo toliko praznovanja, kolikor bodo razmere dopuščale.

Ampak vse majske slovesnosti ne bo videti. Na milijone bo src po vsem širnem svetu, ki bodo ta dan kipela bolj kot druge dni, četudi ne bo beseda smela na jezik. Zakaj resnično ni, da so vsa ljudstva popadala v blato in ravnodušno sprejela kismet kakor jim ga določujejo od blaznosti slepi oblastniki. Slabotneži so se vdali; nobenemu vrtnarju se ne posreči vsaka rastlina in vsakdo se ne more upreti burji. Toda povsod so še močna srca, ki so si ohranila, v kar so verjela in so ukazala upu, naj potrpi in počaka, niso ga pa izgnala v puščavo. In tiho praznovanje teh močnih, ki vedo, da pride njihova ura, bo še večjega pomena od impozantnih parad in javnih slovesnosti, ki so dovoljene.

Pa zakaj pravzaprav to obhajanje prvega maja? Povsod in v vseh časih so prazniki imeli svoj pomen. V najstarejših časih jih je narekovala priroda, s katero je bil človek tedaj v tesnejšem stiku kot je sedaj po velikih metropolah, kjer komaj ve, ali je nebo jasno ali oblačno, po globokih jamah, kamor sonce sploh ne posije, po zatohlih delavnicah, kjer je leto enako temno kakor zima in so polja in šume in hribi in reke tako daleč, da človek pozabi nanje. Nekdaj je človek moral ravnati svoje življenje po

CG

soncu, ki je daljšalo in krajšalo dneve, dajalo toploto in jo jemalo s seboj na svojih dolgih potih; kadar je prihajalo, je bilo veselje, zemlja se je ogrela, trave so začele rasti in cvetke so silile iz tal in tudi v srca je prihajala gorkota. Kadar se je umikalo, je bila žalost, zakaj za seboj je puščalo puščave in strnišča, mraz je prevzel vlado, zemlja je otrpnila, vode so zamrzle in v duše se je naselila slutnja smrti.

Zato so pozdravljali prihod sonca in vse njegove prijazne kretnje in so praznovali. Spomin na te čase so vzeli s seboj tudi, ko so začeli zidati mesta in tudi svojih praznikov niso pustili, četudi so jim nemara dali druga imena in slavnosti drugo obliko. Posvečali so jih bogovom, ki so bili poosebljenje prirode in njenih pojavov in ko so jih prevzeli kristjani, so njihove svete osebnosti izpodrinile stare bogove. Ampak doba praznovanja še vedno spominja na začetek in zgodovino.

Kaj pa naj pomeni prvi maj?

Tisti, ki sovražijo vsako delavsko gibanje, so hitro našli odgovor: "Nimajo dovolj zapovedanih praznikov, pa hočejo še en dan lenobo pasti." — Rekli so tako, ampak svojim besedam sami niso verjeli. Zakaj so se od vsega začetka tako upirali temu praznovanju, da je pogostoma tekla kri, če je šlo le za en dan brezdelja? ... Vedeli so in razumeli — bolje kot še danes mnogo delavcev samih razume. Kajti če bi vsi vedeli in razumeli, bi se na ta dan po vsej širni zemlji ne opravljalo nobeno delo, razen onega, ki je zaradi varnosti in po razmerah samih neizogibno.

Maj je od nekdanj slovel kot najlepši mesec vsega leta, zakaj četudi je začetek pomladi v koledarju že v marcu, čaka priroda — vsaj v naših krajih — še nekoliko tednov, preden začne v njeni delavnici resnično kipeti in vreti. Tedaj pa se nenadoma gola zemlja pokrije, drevje se odene, vode šume, barve se razsujejo in oči se zjasne. Ali je praznovanje prvega maja pozdrav pomladi?

Nekaj je v tem. Narava je spala in sedaj se budi. Bilo je kakor da je življenje končano, pa vstaja kakor iz groba in prinaša obljubo. Tudi delavske množice so spale in zdelo se je, da bo to spanje večno kakor smrt. A obljuba je zadonela tudi njim. Ni treba, da bi bila zima ponižanega ljudstva večna; kakor so vzcveteli zvončki in podlesek, vijolice in šmarnice, kakor poganjajo nove veje na grmovju in drevju, tako se prebujajo tudi človeške duše in spoznavajo, da je sonce na nebu. In ko spoznavajo, ga pozdravljajo, zakaj sonce ima veliko moč ne le do žita in rož, ampak tudi do človeških src. Maj napoveduje poletje in zgodnjo jesen, ko bo to, kar sedaj brsti, zorelo in nosilo sad. Takrat se bo dopolnilo, kar se sedaj obljubuje. . .

Ampak s tem simbolom ni pomen prvomajskega praznovanja izčrpan. Vse bolj globoko segajo njegove korenine in tam, kjer sesajo žive soke, da more deblo rasti in postati veliko in močno, jih je treba poiskati.

Mlada ozelenitev je z obljubo prinesla nepremagljivo hrepenenje po izpolnitvi, po ciljih, ki so jih nevoščljive roke skrbno skrile, ker jih je vodil strah pred uresničenjem. Hrepenenje je ostalo v srcih in žejne oči so gledale v daljavo, kjer se blešči v zlati krasoti, kar je skrito in kar silna želja le sluti. In hrepenenje se je krepčalo, dobilo je peroti in ko se je dvignilo, je bilo — volja.

Človek je hotel spoznati cilje in jih razumeti. Ni prišlo kakor razodetje iz neba, zakaj "v potu svojega obraza" je bilo ukazano ne le za motiko in kladivo, ampak za vsako delo, ki naj obrodi. Hodil je po grapavih potih in skalnatih strminah, dvigal je oči v višave in razgrebal zemeljsko skorjo in lahko ni bilo razumevanje. Toda odnehal ni in naposled je spoznal. In ko se mu je zasvetilo spoznanje, se je okrepčala volja. Ni dovolj, da ve; doseči hoče.

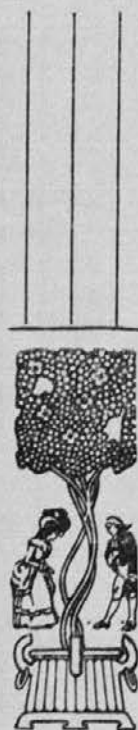
Povedal je tovarišem, ki so z njim vred okušali grenki kruh trpljenja in nosili breme ponižanja in oči so se odpirale. Tisočerm je prišlo spoznanje kakor ognjeni jeziki nad mizo apostljev in niso bili več sužnji. Zakaj sužnost je v srcih, ki so postala stroji, v njihovih srcih pa je oživela prostost in volja za uresničenje.

Tako je prvi maj dobil svoj najvišji pomen. Postal je praznik volje razdedovanih in zatiranih.

Nihče jim ga ni dal. Postavili so si ga sami in zato jim je svet. Kakor hočemo danes, tako bomo hoteli, ko pride naš dan. Kakor so bogovi obljubili, da bodo zorele kmetove njive in se bo drevje šibilo od sadja, tako je nam dana obljuba, da naša njiva ne bo jalova, če jo posejemo in obdelamo. Ker je tako obljubljeno, hočemo, da se obljuba izpolni. V znamenje svoje nepremagljive volje smo izbrali svoj dan, da bo svetu jasno: nismo zavrženci, četudi se nam zapirajo vrata, nismo jetniki, četudi nas uklepajo; zlomili bomo verige in odprli vrata in vzeli delež, ki nam je bil ugrabljen in nam gre po zaslugi naših rok in glav.

Ni jim prav tako, pa pripovedujejo, da je zapisano: hlapec bodi hlapec. In razlagajo, da je vedno bilo tako in zato mora vedno ostati tako. Tudi so pravili, da je že dovolj praznikov, cerkvenih, državnih in vsakovrstnih, pa čemu še enega?

Prebujeni delavec pa je odgovarjal: Hlapec mora biti ponižen, ker je bil ponižan, mi smo pa ponosni in imamo pravico, zakaj brez nas ne bi bilo vas. In včeraj ni bilo kakor predvčera-

njem, lani ne kakor predlanskem, to stoletje ne kakor pred tisoč leti. Če se je doslej menjalo proti nam, je bilo mogoče tako, ker nismo imeli volje; čas prihaja, ko se bo izpreminjalo za nas. Praznikov je mnogo v nešteti koledarjih, mi pa nimamo nobenega svojega in zato bo prvi maj naš. Na vzhodu in na zapadu, na severu in na jugu ga bomo slavili, beli in črni, rjavi in rume ni in vprašali ne bomo, ali se križaš ali klanjaš, ali prižigaš lučko devici ali budhističnim bogovom. Zakaj človek si, kakršna koli ti je polt in kako se misliš izveličati, je tvoja briga, vseh nas pa je trpljenje in mrak, krivica in prezir. Zato se bo menjalo tako, da pride svoboda in pravičnost in življenje — za vse.

Tako si na dan prvega maja podajamo roke čez gore in morja, vsi bratje in sestre, vsi ene volje, vsi bojevniki za en cilj — za svoboden svet.

Čim bolj je danes svoboda teptana, čim bolj je vsak veliki rop pravica, čim glasneje renče osvojevalci in groze vsemu svetu, da ga izpremene v eno samo ogromno ječo, tem večji je pomen delavskega praznovanja. Roke se lahko uklenejo, usta zamaše, ali svobodne duše ni mogoče zaslužniti, žive volje ne ubiti. — Zgodovina je polna črnih dni. Trinoštvo so poznali vsi vekovi, vešala in sekire niso današnja iznajdba. In imena blaznikov, ki jih je slepota dvignila na trone, so zapisana na nešteti straneh človeške zgodovine. Toda človek trpi nekaj časa, trpi morda dolgo, vekomaj pa ne. Kakor je zapisano, da je vladal meč in se šopirila pijana prevzetnost, je tudi zapisano, da so narodi drobili verige, podirali bastilje in da je večna sramota padla na tirane.

Volja delavskega ljudstva ni umrla. Kjer je oslabela, jo je treba okrepčati, kjer je zadremala, jo je treba zbuditi, da pripravi tisoče in milijone za tisti čas, ko se bo pisalo novo poglavje v knjigi človeških zgodb. Danes praznujemo prvi maj hrepenenja in volje, tisti dan bomo praznovali prvi maj ZMAGE OSVOBOJENEGA ČLOVEŠTVA.

Neki odvetnik, ki je doživel slabe čase, je stopil v New Yorku v eno najbolj primitivnih gostiln, da bi dobil kakšno jedilo za par centov. Silno se je začudil, ko je v natakarju spoznal bivšega tovariša, s katerim je v boljših časih zastopal važne sodne slučaje. "Za božjo voljo!" je vzkliknil; "vi, pa natakar v takem prostoru?" — Natakar je odgovoril: "Da, da, ampak vendar ne jem tukaj!"

Zenski klobuki. Londonski "Evening Standard" poroča: "Dvajsetletni Harold Bleakly je bil enajst let popolnoma slep. Z moderno metodo so ga ozdravili in pred kratkim je spregledal. Po svojem prvem izprehodu je dejal: "Zenski klobuki so smešni."

Nagrada za duha. V Landeshtutu blizu Breslava v Nemčiji so pred kratkim razpisali nenavadno naprado. Petdeset mark dobi, kdor vjame duha, ki se je baje šest mesecev potikal po mestu. Razpis ne pove, kaj drugega je uganjal ta duh in kako vedo, da ga imajo v mestu. To sicer ne srbi naše kože, ampak petdeset mark—? Zdi se, da imajo duhovi v tretjem rajhu res majhno ceno.

Argon je ime plinskega elementa, ki nima ne duha ne barve in je težji od zraka. Ne spaja se z nobenim drugim elementom. Čisti argonov plin se mnogo rabi za polnitev električnih žarnic.

ANTON DEBELJAK:

S I L A

V areni tamkaj, glej, stoji zamorec:
ko bronast kip mogočen se blesti
in dvojno čudo njega so pesti,
postava mu popolnosti je vzorec.

Nasproti stopi mu šibkejši borec,
zvižaje vse je stuhtal in lesti,
za časek Johna res na tla dobi,
da s plota črncu se poroga škorec.

Jaz tebi, bron, smejati se ne smem.
Izdajska tla so kriva, dobro vem,
da včasih takšen korenjak omahne.

Ugonobila ni te tista brca.
Saj vre ti vedno nova moč iz srca,
nje pramen tebi zlepa ne presahne.

R A Z V O J

Vse sviraš, lotiš mola se in dura,
za drog poprimeš, primeš tudi veslo,
samo da bo na drugi breg te neslo,
kjer sveti se postaja "Sinekura".

Posrečen si potomec Epikura,
ki dolbe si korito z vsako teslo,
zdaj belo nosi, zdaj rdeče geslo,
neznana mu je idealnost Bura.

Do lani stoodstoten zedinitelj
poslušal pač si vladajočo stranko,
pripravljen iti zanjo v ljuti boj.

Sedaj nasprotne vere si učitelj.
Kako mi rešiš čudno to uganko?
"Temu, prijatelj, pravimo razvoj!"

R A Z O R O Ž E V A N J E

Končani so že vsi obredi krsta.
Kako pač um in snov se skleneta
v zmogljivosti Vittoria Veneta?
se vse sprašuje tam okoli Trsta.

"Čim bolj in bolj se večja ladij vrsta.
Po zadnji (to poslušam Ceneta)
dve novi hitro se pokreneta,
ne manjši niti tanjši za pol prsta."

Obrnem se na časnikarja tujca:
"So laž besede sladke Sama Ujca,
da bodo zajezili orožitev,
olajšali možitev in množitev?"

Nato možak: "Monsieur, je suis charmé.
Pour désarmer il faut bien des armées!"

—————
Gospod, me veseli (da vas poznam). Za
razorožitev (drugih) se je treba pač
oborožiti.

Na zemlji ni življenja

Ivan Molek

TO JE RADIJSKA POSTAJA KUČ v du-
plini Cek. Zdaj je na vrsti redna "Raz-
prava pri okrogli mizi" in danes razprav-
ljajo trije učenjaki, Pil, Žok in Ja o starem
vprašanju: *Ali je življenje na sosednem pla-
netu Zemlji?* Ker je to vprašanje vedno važno
za nas, je današnja razprava razširjena po
vsem radijskem omrežju na Marsu, cenjene
Marsjane pa prosimo, naj vestno poslušajo:

* * *

ŽOK: Ne vem, tole večno razglabljanje o
možnosti in nemožnosti življenja na Zemlji
nas že utruja, kajne. Vidva, Pil in Ja, se stri-
njata, da od zadnje razprave o tem problemu
ni bilo nič odkritega, kar bi podprlo domnevo
o dejstvenosti kakšnega inteligentnega živ-
ljenja, ali sploh življenja na Zemlji.

JA: Res je, dragi Žok, da naša znanost že
dolgo ni dodala nič novega k veliki vsoti zna-
nja o sosednem planetu—in jaz tudi ne vem,
čemu tratimo danes čas s ponavljanjem, obra-
čanjem in premlevanjem tega, kar je že znano.
Ali bi ne bilo pametno, da enkrat naredimo zak-
ljuček: Tako pa tako je! To in to so dokazi
za življenje na Zemlji, in to to so pa tehtni do-
kazi proti življenju—in ta zaključek naj stoji
toliko časa, da naša znanost odkrije kaj čisto
novega!

PIL: Toda, dragi moj Ja, kaj pa so dokazi
proti življenju na Zemlji? Vse debele knjige,
ki so bile do danes spisane na Marsu proti živ-
ljenju na Zemlji, so mi znane od prve do zad-
nje črke, ampak po moji sodbi to niso nobeni
tehtni dokazi, to so le hipoteze ali domneve, to-
rej teorije.

ŽOK: Da, hipoteze, domneve ali teorije.
Ampak, dragi Pil, tvoje ogrevanje za življe-
nje na zemlji je tudi samo domneva, gola teori-
ja. Recimo, da še ne poznamo o tem vprašanju
nobenega dejstva, na katero bi se mogli opreti
z vso gotovostjo.

JA: Kaj pa dognanja našega slavnega
učenjaka in klasika Fika? Mar je bil Fik šle-
va? Ali ni dognal natanko do zadnje milijon-
tinke, kako stoji Zemlja s svojo atmosfero in
temperaturo? Mar ni do absolutnosti izmeril
količine kisika na Zemlji? In Fik je končno

veljavno ugotovil, da je vsako razumno živ-
ljenje v taki gosti atmosferi, v taki vročini in
ob toliki meri kisika nemogoče in basta!

ŽOK: Jaz bi pristal na možnost silno pri-
mitivnega življenja, zelo drobnega, mikrosko-
pičnega življenja, recimo življenja bakterij.
Precejšna možnost je, da ima Zemlja bujno
floro, rastlinstvo, kajti njeno ozračje je nasi-
čeno z ogljikom in ogljik je hrana za rastline.
Seveda, lahko si mislimo, da so na Zemlji dru-
gačne rastline kakor pri nas na Marsu.

PIL (tleskne): Aha, prihajaš na moje,
dragi Žok! Če si tam lahko mislimo drugačne
rastline, zakaj bi si ne mogli misliti drugač-
nega inteligentnega življenja?

JA: Čemu sem ti citiral Fika, dragi Pil?
Fik je vendar natanko izračunal, koliko kisika,
koliko vročine in koliko atmosferske gostote
in teže more prenesti telo razumnega bitja;
ne pozabi, da je zrak na Zemlji tako gost in
težak, da pritiska štirinajst funtov na vsak
kubični palec. To ni šala... Mi na Marsu se v
hipu sesujemo v prah pod takim pritiskom.

PIL: To so relativnosti. Vse mora biti prav
na pravem mestu! Ne pozabi pa tudi tega,
dragi Ja, da se vročina na Zemlji menja; včasih
je tam manj in včasih bolj vroče, na teča-
jema pa je celo večni sneg in led. To je vendar
jasno!

ŽOK: Jaz bi priznal, da je morda kaj
živega na tečajema Zemlje...

JA: Fik je dognal — —

PIL: Pusti vendar Fika, dragi Ja! Fik se
je tudi motil, saj veš. Učil je, da je Mars plo-
šča in da se sonce vrti okoli njega... Kasneje
je ta otročji nauk zavrgel in pristal na helio-
centrizem in Marsovo vrtenje okoli svoje osi in
okoli sonca ter na oblino planetov.

ŽOK: Res je Fik izpreminjal svoje mne-
nje in baš s tem je pokazal, da je znanstvenik;
kdor slepo trdi le eno, je dogmatik, ni znan-
stvenik.

JA: Pravilno, dragi Žok.

PIL: Ali me misliš, ljubi Žok, suniti pod
rebra, češ—jaz sem tudi dogmatik, ker vztraj-
no slutim, da je življenje na Zemlji—? Če sem
jaz dogmatik na enem koncu, je prijatelj Ja

dogmatik na drugem kraju, ko odločno odklanja možnost ondotnega življenja . . .

ŽOK: Nisem nič rekel, dragi Pil!

JA: Moja iskrena želja je, draga moja, da absolutno izključimo iz naše razprave vse osebnosti ali refleksije. Naš veliki Fik ni bil nikdar oseben—in koristilo nam bo, če korakamo po njegovih stezah.

ŽOK: To je tudi moja iskrena želja.

PIL: Moja tudi, čeprav imam svoje neodvisno mnenje o velikem Fiku.

ŽOK: Ali bi ne bil mogoč kompromis?

PIL: Kako to misliš, ljubi žok? Kakšen kompromis?

ŽOK: Da bi se domenili: življenje na Zemlji deloma je in deloma ga ni?

JA: Znanost vendar ne sme kolebati med dilemami in se opirati na kompromise.

PIL: Čuj, dragi žok! Ako je življenje na Zemlji možno deloma, zakaj ne popolnoma? Živa bitja, ki prenesejo hudo vročino na enem ekstremu, lahko prenesejo hud mraz na drugem; če lahko prenašajo zračni pritisk in obilico dušičnega kisika nekod, ga lahko prenašajo povsod. Čim priznamo nekaj, je najbolje, da priznamo vse na določni liniji.

ŽOK: Kljub temu—se strinjam s teboj le deloma.

JA: Jaz pa popolnoma! Če ima naš dragi Pil prav, ima prav na vsej črti; ako pa on ni v pravem—in jaz mislim, da ni—je vsa njegova domneva zgrešena.

PIL: Vrnimo se k stvari. Ti, ljubi Ja, se opiraš na Fika, ki je res precejšnja avtoriteta, kolikor se tiče proučevanja Zemlje. In glej, dragi Ja! Fik je lahko tudi moja opora za trditev, da življenje na Zemlji ni izključeno. Fik je dognal, kakor sam veš, da so tiste modrikaste pege na krogli Zemlje—voda. Njegova spektralna analiza je to dokazala. Zemlja ima obilico vode, silno maso vode—in voda je poglavitni pogoj življenja. Saj vidiš, kako se moramo mi na Marsu boriti za vodo in skopariti z vsako kapljico. Čudno se ti sliši, kajne! Pri nas je voda najredkejša in zato najdragocenejša stvar. Baš zato je voda pri nas merilo valute! Če je torej na Zemlji takšna masa svobodne vode—oh, presrečna Zemlja!—ni po moji skromni sodbi nobenega razloga, zakaj bi ne bila tista zaloga vode podlaga za najbujnejše življenje . . .

ŽOK: Hm!—

JA: Imenitno si povedal, dragi moj Pil! Zelo romantično, poetično in tudi sentimentalno, a ne znanstveno . . . Res je, da je Fik konstatiral, da tiste modre pege na Zemlji ne morejo biti nič drugega kakor voda, toda sam si priznal, da Fik ni bil dogmatik in nikakor ni izključeno, da so tiste pege lahko kaj drugega, na primer ogromne puščave modrikastega peska!

PIL: Glej, glej, naš dragi Ja zdaj popravlja svojega velikega Fika!

JA (v zadregi): To ni popravljanje. Fik ni absolutno trdil, da so tiste pege na Zemlji voda—ampak recimo, da je bil Fik prepričan—kaj naj to tebi pomaga? Mar podpre to tvojo teorijo? Nikakor ne! Ali misliš, dragi Pil, da je življenje mogoče v—vodi? Vodni pritisk je vendar veliko večji od zračnega tlaka. Ne, dragi moj, ne obilica vode niti pomanjkanje vode ni še noben dokaz za niti proti verjetnosti življenja!

ŽOK: Naš dragi Ja razpravlja zelo logično. Prosim, da ga vpoštevaš, dragi Pil.

JA: Kaj drugega torej še ostane za ugotovitev življenja na Zemlji? Mar so elektromagnetne sile kakšna podlaga?

ŽOK: Dragi moja, kmalu bomo vsi skupaj pri mojem . . . Kompromis rad umaknem, lahko pa to reč imenujemo drugače, na primer—kakor sem že sugeriral—lahko brez skrbi zaključimo, da Zemlja lahko nosi na svoji skorji primitivno življenje, zelo, mizerno, priskutno in neumno življenje, toda inteligentnega življenja na Zemlji ni. To zaključimo in pojdemo domov.

JA (pogleda Pila): Ali se priključiš žokovemu mnenju

PIL (se praska za ušesom): Ako se danes priključim, to še ne pomeni, da pri tem ostane . . .

JA: Razumljivo—saj nismo dogmatiki.

ŽOK: Tako, tako, draga moja! Torej iz današnje razprave, kolikor smo to staro vprašanje nanovo premleli, pretresli in prekuhali, ne moremo priti do drugega zaključka. Naša znanost je še vedno na stališču, da na našem sosednem planetu Zemlji ni razumnega življenja. Dajemo pa častno besedo, da bomo to staro vprašanje nanovo načeli, čim se pokažejo tehtni razlogi za to . . .

* * *

Pravkar ste slišali našo redno "Razpravo

pri okrogli mizi" in danes so razpravljali trije znani učenjaki Pil, Žok in Ja o starem vprašanju: Ali je življenje na sosednem planetu Zemlji? Kakor običajno, bo tudi ta razprava natisnjena v obliki brošure in dobi jo vsakdo, ki pošlje dva bokala vode za tiskovne stroške

in poštino. Pišite na naslov Okrogle mize, duplina Cek. Prihodnja razprava se bo tikala vprašanja: Ali je potreben še en kanal na Marsu?

To je radijska postaja Kuč v duplini Cek.

Razmere zahtevajo akcije

Milan Medvešek

AMERIŠKO-SLOVENSKA BARKA se nemirno ziblje in guga na prostornem ameriškem oceanu. Komaj pred dobrimi štiridesetimi leti je odplula iz domačega pristanišča, a danes že z obupom zremo na njo in se bojimo, da jo jutri pogoltnejo tuji valovi.

Ameriški Slovenec, ki je z občudovanja vredno močjo, požrtvovalnostjo in ljubeznijo krmaril svojo barko v tujem svetu, to je: ustanavljal čitalnice in časopise, društva in jednote, narodne domove, kulturne in politične klube, dramske in pevske zbornice, se ne-sebično trudil za podvig svojega gospodarskega, socialnega in kulturnega nivoja, postane malodušen, ko vidi, da ni rok, ki bi s podvojeno silo zgrabile vesla in gnale barko "oj le naprej, oj le naprej, dokler je še vetra kej," postane žalosten in potrten ob bridkem spoznanju, da njegovi otroci niso docela njegovi otroci in da je zaradi tega njegovi barki, ameriški Sloveniji, odmerjena le še kratka doba življenja.

Ob tej ugotovitvi se je že marsikateri idealni kulturni delavec ustavil in se vprašal: "Ali se izplača, iti naprej, ko smo zapisani smrti? . . . Ali je trud vreden cene? . . . Razmere so proti nam . . . mladina se ne briga za naše stvari . . . še nekaj let in utonemo v ameriški džungli . . ." Na marsikaterega so ta vprašanja tako porazno vplivala, da je opustil aktivnost v našem kulturnem pokretu in se predal brezupnemu malodušju.

Da ameriška Slovenija in ž njo njene kulturne, društvene in gospodarske ustanove ne bodo večno živele, je resnica, to pa ne opravičuje umika in resignacije, kajti tedaj bi bili podobni onemu človeku, ki se je vsedel na kamen ob cesti in sam s seboj modroval: "S tega kamna se ne ganem niti za korak naprej! Ne-umen bi bil, če bi se še nadalje pehal in boril

na tem svetu, saj koncem konca je ves trud zaman, ker bom moral navsezadnje vzlic vsemu umreti." Kdor je podoben temu "modrijanu," je resnično mrtev, kakor bi bili ameriški Slovenci, če bi podlegli podobnemu defetističnemu naziranjju.

O naši fizični smrti v tujini bi bilo brezplodno razpravljati, kajti tej ne moremo uiti, zato pa je toliko bolj važno, da si odgovorimo, kako naj živimo, dokler smo tu; v kateri pravec naj usmerimo svoje delo in moči, **da bo to delo uspešno in pozitivno, da bo naš trud res rodil sadove, to je socialne in kulturne vrednote, ki so edina trajna človeška zapuščina.**

Oglejmo si malo naše delo. Ne da bi se bahali, moramo reči, da se ameriški Slovenci zelo prizadevamo za svoj gospodarski in kulturni podvig. Vedno govorimo o kulturi in izobrazbi, društvih in sejah, itd. Še posebej pa to velja za clevelandsko naselbino. Naši narodni domovi so polni gospodarskega in kulturnega prizadevanja, v njih se vrši seja za sejo, koncert za koncertom, predavanje za predavanjem in igra za igro; naše časopisje neprestano vzpodbuja h kulturnemu in gospodarskemu udejstvovanju ter prinaša malone vsak dan apele za to ali ono kulturno akcijo, za eno ali drugo prireditve.

Vprašanje pa nastane, je li delo našega kulturnega, gospodarskega in socialnega gibanja tudi tako plodovito kot je obilno, naporeno in drago? So li naše številne predstave in prireditve resnično pravo merilo visoke kulture? Ali smo res tako gospodarsko močni kot izkazujejo finančna poročila naših podpor-nih organizacij? Ali vse te številne organizacije, bodisi kulturne, podporne ali gospodarske, prinašajo našemu človeku, malemu proletarcu tisto, za kar so bile ustanovljene?

Taka in podobna vprašanja se piscu pogostoma vsiljujejo in najbrž tudi mnogim drugim, ali odgovor je vedno negativen, to je, da številčnost, kvantiteta še ne znači kvalitete, da imamo mnogo kulturnih organizacij, ki pa ustvarjajo le malo kulturnih vrednot, da imamo mnogo podpornih in gospodarskih organizacij, ki pa prinašajo veliko manj gmotnosti in blagostanja, kot pa plačujemo v njih blagajne.

Ko se je naš človek naselil v Ameriki, je kmalu začutil potrebo ustanavljanja svojih kulturnih, podpornih in drugih organizacij. Dasiravno neizkušen, v domovini vaje večinoma le poljedelskega dela, se je hitro vživel v svojo novo vlogo, vlogo agitatorja-organizatorja, kajti navdušenje in pridnost sta premagali vse ovire. Raznovrstne organizacije so rasle kot gobe po dežju, kjerkoli je prebival naš človek. Seveda, dokler so se ustanovljale razne organizacije v mejah zdrave in razumne gospodarske in izobraževalne nujnosti, je bilo to masno organiziranje koristno in potrebno, naravnost pravi blagoslov, toda, na veliko škodo našega naseljence, ta epidemija ustanavljanja potrebnih in nepotrebnih društev se je preveč razširila, kulturno-društveni duh se je pregloboko zajedel v ameriško Slovenijo. Sto in sto društev se je ustanovilo zgolj iz osebnih vzrokov posameznikov, ne pa iz ljudske potrebe. Tajnik, blagajnik ali predsednik ni zmagal pri volitvah, pa je šel na delo in ustanovil novo društvo, ki se ni v svojem bistvu popolnoma nič razlikovalo od prvega, razen v osebah v vodstvu ali odboru; pevec ni pri zboru prišel v poštev v tolikšni meri kot se je njemu zazdelo, pa si je zato umislil nov pevski zbor; urednik, ki se je morda sprl z upravnikom, ali oseba, ki ni imela poguma zgrabiti za lopato, toda bi rajša bila urednik, je šla na agitacijo za novo glasilo, vprašala pa se ni, ali pa je bilo treba ali ne. Prav tako je z našimi enotami. Namesto da bi imeli dve ali tri podporne enote, jih imamo celo kupico, ki so si podobne, prodajajo enako zavarovalnino, imajo doma iste smernice in iste dolžnosti. Ako iščemo vzroka za obstoj tolikih enot, najdemo, da niso bile zato organizirane, ker dve ali tri niso mogle absorbirati vseh naših naseljencev, temveč ker ni bilo dovolj prostora za vse voditelje, ki so hoteli biti v ospredju.

Vsakdo, ki mu je količkaj pri srcu dobro-

bit naroda, mora priznati, da je število tolikih društev naravnost ekstravaganca, drago breme za narod, ki ga komaj nosi, posebno če pomislimo, da so naši naseljenci večinoma mezdni delavci in da se morajo v teh kritičnih ekonomskih časih težko boriti za vsak cent. Namesto da bi bil naš delavec zavarovan pri eni enoti in pri tej za večjo vsoto, pa jih je mnogo, ki so člani dveh, treh ali celo štirih enot. Razumljivo, da morajo pri vsaki enoti posebej prispevati v upravne sklade, iz katerih se plačujejo glasila, tiskovine, uradi, uradniki, zborovanja, agitacija, itd., itd. Poleg teh stroškov plačujejo za upravo pri vsakem društvu posebej. In to še ni vse! Koliko je še drugih stroškov in obveznosti, vedo vsi oni, ki so na razne pritiske pristopili k tolikim organizacijam.

Tipična slika o zavoženi kulturi in neracionalnem gospodarstvu je clevelandska naselbina. Organizacij, društev, ustanov, časopisov in klubov imamo na pretek. Samo podpornih društev je precej nad sto, toda le malo izmed njih šteje nad dvesto članov. Nihče ne more ugovarjati, da bi bila ta društva veliko bolj uspešna v svojem namenu, bolje vodena, nudila več ugodnosti in koristi svojemu članstvu, ako bi se združila v večja društva, zlasti ona, ki so v svojem jedru dobesedno sorodna. Nihče ne more oporekati, če rečem, da bi bilo združitvijo društev enakih načel prihranjena veliko članskega denarja, veliko trudapolnega dela, energije in časa onim javnim delavcem, ki so od jutra do večera na delu za svoje organizacije. Ti bi potem lahko posvetili več časa drugim važnim problemom, ki postajo z vsakim dnevom bolj resni, zlasti v teh časih, ko se tujerodcu-naseljencu radi konfuznih ekonomskih razmer nič dobrega ne obeta. Tudi naša mladina potrebuje več pozornosti. Kako pa se godi našim revežem, katerih ni malo? Res, da jih pogostoma ne srečujemo, ker se drže v pozabljenih slumskih četrtih. Da, oni potrebujejo več pozornosti, toda sedaj nima nihče ne časa in ne volje, da bi se spomnil nanje.

Nekaj besed o kulturnih društvih! Toliko jih imamo (v mislih imam clevelandsko naselbino), da bi moral biti človek dualen, da bi lahko posetil vse njihove prireditve. Navzlic mnogim predstavam pa jih je le malo, ki bi dosegle umetniško vrednost in ne nudijo du-

ševnega užitka poprečnemu inteligentnemu posetniku. Večkrat se opazi, da ni ta ali oni pevski ali dramski zbor v teku zadnjih desetih let niti za ped dvignil svojega kulturnega nivoja. Zakaj ne? Ali naš narod nima daru za umetnost? Ne, to ni vzrok. V nas je vsaj toliko smisla za umetnost kot pri drugih narodih. Da ne podamo boljših predstav, koncertov, itd., je krivo, ker jih podajamo tako pogostoma, ker imamo toliko kulturnih društev, ker so naše moči razcepljene in ker so voditelji kot člani omenjenih kulturnih ustanov zaposleni na vseh straneh in ne morejo posvečati svojega časa le eni skupini. Ako se potem kdo drzne, malo pokritizirati take površne predstave, pa je takoj ogenj v strehi, nazadnje pa te še prepričajo, da nimaš smisla za umetnost, da če sam ne znaš peti ali igrati, da nimaš pravice kritizirati, da nič ne razumeš, da je bila igra ali koncert naravnost sijajen, za diletante neprekosljiv. Hočeš nočeš, jim končno z dolgim obrazom prikimaš, le da jih ne žališ.

Ker so razne prireditve neprestano na dnevnem redu, a se le malokdaj razlikujejo druga od druge, je umevno, da je težko privabiti tolikšno avdijenco, da bi se krili stroški s samo vstopnino, zato je potrebno iskati druge vire, ki prinašajo dobiček. Eden izmed teh je prodajanje pijače, posebno žganja, kajti pri njem je največ dobička. Čim več ga prodamo, tem več je denarja za kulturo, to se pravi, da moramo naši kulturi prilivati z alkoholom ter jo prisiliti, da bolj bujno raste. Naš namen je sicer dober, saj izobražujemo narod, žalostno je le, da ga istočasno, v imenu kulture potiskamo v pijančevanje. Najbolj žalostno pri tem pa je, da gre dejansko le nekaj odstotkov tega denarja za kulturo, ostalo pa tujim tvrdkam, izdelovalcem pijače, ki jim je naša kultura zadnja briga!

Za vzdrževanje naših številnih društev, časopisov in ustanov moramo iskati še drugih pripomočkov. Oglasi so važen vir. Pošteno je, da naši trgovci in obrtniki prispevajo svoj delež za naš kulturni pokret, ampak, kar je preveč, je preveč. Oni so pritožujejo, da so iskalci oglasov vedno nad njimi. Njih pritožbe so upravičene. Pred kratkim mi je neka oseba pripovedovala, da je vstopila v neko slovensko trgovino z namenom, da vpraša za oglas, toda v trgovini je srečala pet drugih oseb, ki so prav tako nabirale oglase za svoja dru-

štva. "Trgovec se mi je zasmilil in odšla sem, ne da bi ga vprašala za oglas, kot sem prvotno nameravala," mi je pravila.

Nekateri trgovci podpirajo vsa društva, drugi pa nobenega, to pa radi tega ne, ker se boje prevelikih stroškov. Ako podpro eno društvo z oglasi, morajo tudi drugo. Jasno je, da pri tem trpe tista kulturna društva, ki so najbolj upravičena do podpore.

Lahko bi navedel mnogo primerov in slik, ki kažejo, da je naše kulturno, gospodarsko in socialno delo iz tira, malone anarhično, da mu manjka socialne zavesti in solidarnosti, vsled česar še oddaleč ne dosežemo tistih rezultatov, katerih si želimo. Zanimivo bi bilo objaviti statistiko, koliko nas stane vzdrževanje vseh stvari s kulturnimi in izobraževalnimi tendencami, nato pa primerjati rezultate. Kdor misli, da pretiravam, naj izračuna, koliko tisočakov plačujemo za časopise, nato pa naj vse časopise preštudira in določi njihovo izobraževalno vrednost. Našel bo, da vsi časopisi skupaj ne prinesejo dovolj čtiva za en dober časopis.

V uvodu članka sem dejal, da je naša situacija v tujini kritična, ker se je tok naseljencev ustavil in vsled česar naša barka nemirno plava po ameriškem oceanu. Kaj naj storimo v očigled teh dejstev? Po kateri poti naj zavijemo? Mar se naj še nadalje izrabljamo, razsipavamo težko prislužen denar, ustanovljamo še več društev in organizacij, nalamo še težje breme na rame našega malega človeka, ki je že sedaj preveč obložen? **Tako postopanje bi samo pospeševalo naš konec ter zrušilo naše kulturne in podporne ustanove, še preden bi dovršile vsaj delno tiste naloge, za katere so jih naši požrtvovalni delavci ustanovili.**

Položaj, v katerem se danes tujerodci nahajamo, nas svari, da ne smemo nadaljevati po poti, po kateri se preveč utrujamo in izrabljamo, a ciljem se le počasi približujemo. **Položaj zahteva, da potegnemo jasno črto, si začrtamo cilj, nato pa gremo inteligentno in nesebično na delo za konsolidacijo svojih moči. V našem kulturnem, gospodarskem in socialnem pokretu naj nastopi prepodoba, renesanca, kajti prej ali slej nas bodo razmere vseeno prisilile.**

Kje pričeti z delom? Ali naj pričnemo z združevanjem "na daljavo," kot so pričeli oni naši voditelji, ki so ustanovili Jugoslovansko

bratsko zajednico? Združevanje po takem načrtu je enostavno zaviranje združevanja! Združevati naj bi se pričela najprvo najbližnja in najsorodnejša društva, jednote, ustanove, klubi in časopisi in sicer le tam, kjer bi združenje res koristilo našemu kulturnemu in gospodarskemu napredku vobče. ***Naš kulturni, gospodarski in socialni program v bodočnosti naj bi bil:***

- 1.) *Združenje sorodnih jednot.*
- 2.) *Združenje podpornih društev istih jednot v istih okrožjih.*
- 3.) *Združenje časopisov in revij z osnovno istimi tendencami.*
- 4.) *Združenje narodnih gospodarskih podjetij in ustanov, kjer koli je taka fuzija mogoča.*
- 5.) *Združenje sorodnih kulturnih društev v istih okrožjih.*

Kot je bil slovenski Cleveland široko polje za ustanavljanje vsakovrstnih organizacij, potrebnih in nepotrebnih, tako je sedaj baš tu lepa prilika, da gremo energično in racionalno na delo ter pričnemo z likidacijo te naše drage kulturne in društvene ekstravagance. Vsaj imamo samo v st. clairski okolici tri napredne pevske zборе, faktično pa potrebujemo samo enega in tega toliko boljšega. Med dvema tema zboroma vlada nesrečen spor, ki boli ves napreden narod. Ali se naj ta spor za zmirom nadaljuje in na narodove stroške, ali naj se zbora rajši združita s tretjim ter tako vsi trije skupno ustvarijo višje kulturne vrednote? ***Voditelji vseh treh zborov trdijo, da so za združenje,*** toda vsak ima svoje mnenje, pod katero streho naj bi se združili.

Pred dvema letoma se je ustanovila Cankarjeva ustanova z namenom, da pod njenim okriljem delujemo za kulturo, književnost in

napredek, obenem pa smo v svoj program sprejeli tudi točko, ***ki nam daje nalogo, delovati za združenje naprednega elementa.*** Vsi trije zbori so včlanjeni v Cankarjevi ustanovi. Kaj, če bi ti trije zbori pozabili na svoje spore, katerih je že narod sit do grla, posebno pa oni, ki niso imeli s celo afero nič opraviti, in se združili pod okriljem Cankarjeve ustanove? ***Ako so člani teh zborov resnično za združenje, potem bi morali to sugestijo pozdraviti.*** Razumljivo, da bi tak združen zbor imel avtonomijo v okvirju C. U. Logično in koristno bi tudi bilo, da se bi tej ustanovi pridružil dramski zbor "Ivan Cankar" in prav tako Slovenska narodna čitalnica. "Ivan Cankar" in čitalnica nista bila najbolj uspešna v svoji kulturni misiji v zadnjih dvanajstih letih. Kaj je temu vzrok, ne bom ponovno razlagal. Trdno sem prepričan, da bi s fuzijo omenjenih kulturnih društev pod okriljem Cankarjeve ustanove storili velik korak naprej, poživili naš kulturni pokret, prihranili narodu denar, ojačili solidarnost in s tako močno in naravnost impozantno organizacijo dali krasen zgled drugim organizacijam; pognali bi sentiment po združenju v tok, namesto da bi čakali razmer, ki nam bodo s silo potisnile roko v roko, med tem časom pa s čakanjem samim sebi škodovali. ***Pojdimo na delo in dokažimo dvoje: da smo dovolj inteligentni za to nalogo in da smo iskreni, kadar govorimo o združenju v teh ali onih vrstah!***

Iz raznih pogovorov sem prišel do zaključka, da narod, "rank and file" je za združenje, da so besede, ki sem jih napisal, tudi njegove besede. Ta beseda je pa sveta zapoved vsakemu poštenemu narodovemu voditelju, ki je vreden tega naziva.

Kaj pravite?

Katka Zupančič:

Žensko dete

KOD SE LOVE TVOJE MISLI, TINA? Zamišljena, skoro odsotna se mi zdiš. Tina se je nasmehnila. "Ah, nič hudega ni. Nekoliko zbito se čutim. Premalo spanja menda."

"Knjiga? Debata?" sem tipala dalje.

"Nič tega," je odvrnila. "Včeraj popoldne sta si ne daleč odtod dve sosedi odprli vsaka svoje okno—"

"No, in...?" Tino je treba spočetka vedno nekoliko drezati. Če ne—bi kar na lepem zamahnila z roko in pripomnila, da ni važno. Ali

pa bi odela svoj obraz z vso resnobo, kolikor je premore, pa vprašala brez nadaljnega recimo—kaj boš kuhala za večerjo? ali pa—kaj sem dala za metlo, ki jo je videla pod stopniščem. Taka je njena navada.

—in tako sem morala tudi jaz, ki me je naključje privedlo v območje njunih glasov, slišati—

“Dalje, dalje. Ne izpustim te več, Tina.”

“Dobro. Sama si kriva, če te bom dolgočasila za kake pol ure ali več! Torej morala sem slišati tudi jaz, da so tam in tam želeli in komaj pričakovali dečka—narodila se je pa deklica . . . “On? Od samega bridkega razočaranja ves razbolen se je napil in bil ko krava neroden . . . Zlo. Seveda zlo. Veliko zlo. Jok in vse. Jezus Kristus! Kakšno razočaranje! Taka smola! Tako . . . Oh, oh . . .” Tako je vzklikala prva in prav bala sem se zanjo, kajti viselo je je več zunaj, nego je je bilo notri.

Druga pa je ravnodušno zmignila z rame in in da je pač nesreča, je menila suhoparno. Ona da je vse to preizkusila, pa ne le enkrat, marveč dvakrat. Kajti tretjič šele, da jih je Bog uslišal in jim poslal dečka. — Tako, vidiš, deklic ne pošilja Bog. Ali, če jih že pošlje on — naj bo! — jih pošlje menda kar takole tjavendan, če ne staršem in širnemu svetu za pokoro in kazen . . .”

“No, in to te je razburilo? Te oropalo spanca? Pojdi no! Saj to je vendar stara povest, tako stara kakor je star človeški rod. Če res dobro premislimo, mora biti presneto majhen odstotek takih ženskih otrok, ki so v resnici dobrodošli. Pa čas, največji ranocelnik, pomaga, celi. Polagoma izravna, oblaži in zgladi vse, tudi tisto raskavost, ki jo ta ali oni bridko razočarani in prevarani oče čuti v grlu, ko bi najrajši klel, pa se mora hliniti in biti blag.”

Tina se je pretrgano nasmejala. “Po mojem so Indi ravnali bolj človeško, ko so svojo nezaželjeno žensko deco polagali v mokro naročje svete reke Ganges . . . Glej me in kaži svojo ogorčenost kakor hočeš—. Uverjena sem namreč, da se tisto razočaranje staršev nikdar dočista ne izbriše, ampak samo zabriše in še to ne dovolj hitro, da ne bi pustilo posledic v otrokovem duševnem razvoju. Sled ostane—se mi zdi—sled s strupeno klico občutka manjvrednosti . . .”

“Kakor da nas ne more življenje obdariti

s kalmi in klicami te vrste pozneje!” sem ji oporekala. “Saj veš, kako otežavljeno je naše stališče na življenski pozornici. Obraz in stas, kretnje in ‘linija,’ vse to pride na tehtnico prvo, potem—če sploh—pride šele intelekt na vrsto. Sicer pa niso ni moški — kar se tiče občutka manjvrednosti—izvzeti. Mnogokateri se treba ali netreba bije po prsih, nastopa ko noben turški paša, samo da bi zakrinkal slabiča v sebi.”

“Je res tako. Vendar sem prepričana, da bi se mnoga ženska utegnila v tej ali oni panogi javnega delovanja uveljaviti kljub trdim moškim komolcem, bi se—nadarjena in sposobna, po lepem in dobrem stremeča—laže povzpela, dosegla kaj v življenju, če bi se tako rekoč že ob materinih prsih ne bil pogreznil vanjo svinčeno težki predsodek: ženska si . . . kaj boš . . .”

Nenavadno resno, skoro patetično je izzvenel njen glas. Ali po par trenutkih se ji je že spet pozibal na ustnicah rahel, porogljiv nasmešek. “Pretiravam, se ti zdi. Slikam vruga gršega kot je . . . Na očeh bi berem misel. Pa ni tako. Bilo bi krivično, če bi zgolj starše jemala na piko, pa ne vpoštevala ozadja—cele verige različnih vzrokov, da imenujem samo očetovsko pravo, ekonomski problem, predvsem pa tradicije, zastarane, ozkotirne, ženskim bitjem sovražne in mačehovske tradicije.”

“Razmere so pač take, da so izvidi za žensko deco manj ugodni, nego za moško . . .”

Prekinila me je: “In zato je opravičljivo, kaj ne, da sprejemajo na vsem nedolžne novorojenke nekako tako, kakor sprejema kmet poplavo! Veš, Elza, tudi jaz sem bila na tak način sprejeta. Tudi jaz sem pomenila smolo. Zato vem, kako je s to rečjo in ti jo lahko opišem. Moj spomin sicer ne sega v zamotano in temno, žalostno smešno prvo poglavje mojega življenja. Toda imela sem botra in ta mi ga je pozneje vse počasi in po koščkih osvetlil, največ seveda sebi v zabavo.”

1

“Prihajale so žene k moji materi in k male ter govorile ena ko druge: “Seveda bo fantiček, kajti čez pas te je za dvojčke premalo, za deklico preveč, za moško dete pa prav toliko kot treba. In mati jim je rada verjela, saj se je to vjemalo z njeno vročo željo. Oče pa je tiste dni požvižgaval, koder je hodil. Imel je glede ženske dece še svoje posebne na-

zore. Eno dekle v hiši—pomoč; dve dekleti—zguba; tri—dolgi; štiri—bankrot. In ker se je bankrota bal—tri je namreč že imel—je v mislih pestoval sina, ki je bil na poti . . .

Deveti mesec je potekal in dejali so, da prihaja čas. Ime je bilo izbrano in boter in botra. Klet je čakala s sodčkom najboljšega; na klopi pri peči pa nova zibelka.

“Za sina mora biti vse novo, lepše in boljše!” Tako je odredil oče, pa je staro zibel, ki je zvesto služila prvim trem po vrsti in bi po svoji trpežnosti lahko služila še poznim vnukom, odnesel na tnalo ter jo razsekal za peč.

Mati je bila edina, ki se je semintja tegobno zresnila. “Kaj pa, če . . .” S smehom so ji pregnali dvome, ki pa tako niso korenili globoko. Komaj, komaj so čakali, da se naposled dvigne zastor in stopi na oder življenja težko pričakovani sin, bodoči gospodar.

Nihče ni bil niti zdaleka pripravljen na strašni polom, ki je sledil. Kajti namesto mladega gospodarja sem privekala na svet jaz—in za menoj še moja dvojčica . . . Uf! Oče je škrtal z zobmi in se očitno bal za svojo glavo, kajti držal se je oberoč zanj. Drugi pa so imeli dolge, ali pa od same skisanosti zgrbljene, kratke obraze.

Zahotelo se mi je nežne materine ljubezni in sem, kolikor sem mogla, milo potožila. Pomagala mi je tudi sestra, še slabotnejša od mene. Pa je že tako, da v najnujnejših trenutkih odpove vse—mati je ležala težko bolna in naju skozi solze nemara niti videla ni.

Tako nisva imeli žive duše, ki bi se s pravo besedo potegnili za naju in bi skušala dopovedati očetu, da ne moreva nič zato, in kar je, je! ter da goljufije ni bilo v najinem načrtu. Oče se je namreč čutil do kraja ociganjenega, še bolj nego takrat, ko je kupil zdravih par volov, a je imel eden padavico. Vola je prodal mesarju, čeprav pod ceno in stvar je bila končana. Toda naju dve? Nisva vola, niti teleti ne, da bi naju prodal; nisva mački, da bi naju zvezal v cunj, obtežil, pa vrgel v vodo . . .

Položili so naju v posteljo k materi. Oči so ji bile še zmirom polne solz. Pristopil je oče. Nič naju ni pobožal, ne z roko, ne s pogledom. “Nu?”

Mati ni odgovorila.

“Pet jih je zdaj . . . pet teh . . . Hu! — Sina pa nobenega . . .”

V odgovor slabotni “oh!” s postelje.

“Treba ju poslati takoj h krstu, zelo medli, pravijo, da sta.” Niti trohice skrbljivosti—ne očetovske, ne drugačne—ni bilo v njegovem glasu. Stal je poleg postelje in se prek matere zazrl v steno. “In kar dve, dve cimeriki na enkrat, sina pa ne!” Zmajal je z glavo in se odpravljaj. Pa se je spomnil in vprašal: “Kako se počutiš?”

Nič odgovora.

Naglo se je sklonil k materi. Nato pa je zdrvel k vratom in zaklical v kuhinjo, kjer so se ženske vrtele okrog ognjišča. Prišel se je pravi dirindaj. Naju je pograbila tuja roka in odnesla na drugo posteljo. Obrazi so se jim čisto spremenili. Strah in razburjenje je gledalo iz njihovih oči.

Posrečilo se jim je, da so mater zbudili in jo zopet privezali k življenju.”

2

“Pod čipkastim zastorom in v naročju obilne botre ter z botrom ob desni sva s sestrico še istega dne odmahali h fari, kjer sva že pozno popoldne stopili pred oltar. Seznanili sva se s kaplanom in s soljo ter z mrzlo vodo—toplo sva že poznali—in se zapisali med katoličanke . . .

Domov grede se nam ni dalo mimo gostilne. Kar morali smo noter in ostali smo notri do črne noči. Na stolu, k peči obrnjenemu, sva čakali, da se boter in botra odžejata in podpreta.

Toda čakanju ni hotelo biti konca in ker je tudi naju zažejalo, sva pričeli obračati pozornost nase. Peli sva tiho in ubrano, kot se za trezne ljudi spodobi. Ali botru se še ni dalo iz gostilne, botri se pa ni mudilo nikamor. Dvigili sva najin duet do tolike višine, da sva priklicali gostilničarko. Ujčkala naju je in tolažila: “Mačici ubogi . . . Kako jima je ime?”

“Tinica in — hk — kako je že drugi ime? —hk . . . oh, Ančica je—hk menda.” Pa da doma mislijo nanjo, zato da se ji kolca, je menila botra.

Midve pa nisva bili žejni gostilničarkinih sladkanj in sva šele utihnili, ko naju je botra vzela zopet v svoje naročje in se zazibala proti vratom. Jedva je stopila izpod strehe, že je naju izročila botru:

“Na, nesi! Roke me že bole, in tema je ko v rogu. Ti pa se tod okoli dobro spoznaš . . .”

“Ho! Tisto pa, tisto—Saj mi žena dovolj gode, češ, ona podpira tri vogale, jaz pa enega—

in še tistega tejele gostilni. Torej ni vrag, da se ne bi tod spoznal. Za vsak kamenček, za vsako grivico vem, kje stoji."

Krenila sta na desno, po vrtu mimo vodnjaka. Tik ob vodnjaku je bil pedenj visok obzidek. Boter se je zadel obenj, se polovil v zraku, padel na kolena in nato še na komolce. Kolikor se mu je dalo hitro, se je zmohotal kvišku in opozoril botro, ki je bila ostala par korakov zadaj radi zelo nujnega opravka stranskega pomena, pa se je zdaj kljub temi še precej naglo bližala.

"Pazi," je dejal, "da ne padeš. Pošast! Pošast! Kako sem mogel pozabiti na ta ozidek! Ampak—hahaha!—punkeljca le nisem spustil iz naročja, punkeljca!"

V botri se je zbudila skrb. Zadihala je globoko. "Kaj? Padel si?"

"Ne, ne, samo radoveden sem bil, kako daleč je od nosa do—"

"Zaboga! Ali veš, kaj neseš?"

"Vem. Dvoje petih koles."

Medtem je botra že tipala po blazini in zatipala samo eno glavico—druge ni bilo nikjer...

"Ježeš!" se ji je iztrgalo, "ježeš, štefan—eno dete si izgubil..."

"Pa vendar ne?!" se je zavzel boter in prvi hip se mu je zdelo celo smešno.

Botra se ni utegnila pregovarjati. Težko sopeč je komaj izdabila: "Kje, kje..."

"Tu nekje bo," je pokazal v temo. Pijanost ga je le nekoliko minila. "Na desno, Marinka, na desno. Kako, da se ne oglasi?" Rad bi se bil malo pohudoval, pa se mu ni posrečilo.

Za tega me je Marinka zatipala v visoki mokri travi. Na obrazu ležeči mi je sapa pošla. Kako se naj oglasim? Z naglimi sunki je pomahnila z menoj na desno in levo, enkrat, dvakrat, trikrat, prav kakor to delajo z omedlelo kokošjo. Tedaj sem ujela sapo—botra je rekla dušo—in sem se zadrila.

"Vidiš, že poje; zahvalno pesem poje..." Boter se je že spet smejal.

Njej pa ni bilo do smeha ne do šale. V svoji ginjenosti je—hvala temni noči!—odprla jopico in mi ponudila svoja ogromna prsa; za zabavo seveda, kajti moče ni bilo iz njih nobene.

Tako sta lezla vsak z enim detetom proti domu, počasi, drug za drugim in vsakih par minut je vprašala botra: "Imaš dete?"

Slednjič je bilo njemu tega vpraševanja dovolj, pa je dejal: "Eh, kaj boš! Saj to na vse zadnje ni taka reč. Kaj pa ona dva z Vranje gore?! Kakor nocoj midva sta se vračala od krsta. Pa ne z dvojčki, ampak z enim samim detetom. Ne z deklico, temveč z dečkom—prvorojencem prilično imovite hiše. In sta ga med potjo nekje izgubila. Resnično izgubila. Slaba pot, noč, sneg, vrh vsega pa še malo preveč vina v glavi, na glavi pa zibel z detetom..."

(Prejšnje čase so podeželski novorojenci romali h krstu v lepih pisanih zibelkah na botrini glavi.)

"Oh, ti moj nebeški oče!" je drgetaje dejala moja topla botra. "Zdaj šele prav čutim, kako jima je moglo biti pri srcu, ko sta dospevši domov našla zibel prazno. Zunaj pa noč, sneg, zameti... Ježeš!"

"To ti je moral biti špas, ko—"

"Bog se te usmili! Ne reci, da je bil špas!"

"No, pa ne. A nekam smešno je bilo vsem, ko je botra vsa napihnjena in košata, odložila zibel in kažoč nanjo dejala glasno in doneče, kakor da bi udarjala na veliki zvon: 'Na, tukaj sva vama prinesla mladega gospodarja in kristjana—' Pa je dvignila pokrivalo—kristjana pa nikjer..." Pritajeno se je zahehetal; glasno se ni upal radi nje, ki ni nehala zdihovati in ježešati.

"In kako—za pet ran božjih!—kako se je prav za prav izteklo?"

"Kako? Tako: s svetilkami in lopatami so šli iskat mladega kristjana in šele proti jutru so našli njegovo v povoje zavito trupelce, dušica pa se jim je smejala iz nebes. Božja volja, so rekli, da je tako hotela.—Sitna sodnija je še poleteli daleč od Vranje gore, pozimi pa še petkrat dalj—zato ni ničesar izvohala. In kaj bi tudi hasnilo? Nič. Ječe morda nekaj in stroškov, sramote pa dovolj vsej Vranji gori za vse čase. Tako pa je bilo dete 'slabotno' in je domov grede lepo zaspalo, krščeno je bilo in hvala Bogu! Sicer pa Vranjgorci nič radi o tem ne govore, rajši zvrčajo vse na božjo voljo."

(Konec prihodnjič)

Petrolej je bil znan že Indijancem. V krajih, kjer je olje blizu površja, so vrtali par čevljev globoko in na ta način dobili vrelece. Rabili so ga za zdravlilo.

Zemlja postaja vsako uro skoraj za en funt težja vsled meteoritov, ki padajo nanjo in obleže ali se zarijejo pod površino.

Stolp ene misli

IVAN VUK

(Konec.)

TAKO JE PISANO v knjigah življenja onih, ki so pokopani pod razvalinami hrama Nipur:

"V tistih časih kraljevanja Maašne Atija so položili temelj mogočni stavbi, 'spomeniku združene misli'—in 'babilonski stolp' se je dvigal od dne do dne više v zrak, proti nebu. Misli v tej in v oni in v tisočerihi glavah ljudstva so se strnile v eno samo, mogočno misel in ta enota je ustvarila silovito moč, ki je skladala skale kakor gore kot da bi zbirala suho listje na kup. Vtelešenje združenih misli in moči v eno celoto naj se izrazi v spomeniku, enakem lestvi do neba, kjer se mu odpre vstop, da zasede prostore, ki so mu bili ukradeni z zvižajo in ugrabljeni z nasiljem.

"Strašno je bilo padlo prokletstvo bogov na človeka, mu skrivilo hrbet, ga pahnilo v blato in ga z ognjenim mečem pognalo v bedo in obup. Ogromno breme je tedaj nosil na plečih in se ni mogel vzravhati, da bi bil podoben bogovom, razšopirjenim nad vrhovi.

"Iz strašnega trpljenja pa se je porodila misel, v ponižanju se je zganil ponos in upor mu je skrčil pest. Mogočen plamen je začel zbirati drobce misli, kakor kladivo je muka udarjala po njih in kakor vari kovač železo in spaja v silnem žaru kosce v celoto, se je tisoč in stotisoč misli združilo v eno samo silno, mogočno enoto.

"In človek je zaklical: Enaki smo si, bogovi ošabni in iz močvirja pridemo v višave—k vam. Trpljenja bridkost mi je dala spoznanje in po Jabolku življenja iztegam roko. Skrili ste ga, da bi ga uživali le sami, a tako ga ne morete skriti, da ga ne bi našel, ko me vodi Luč.

"Izumili ste trpljenje, da bi se za vekomaj plazil s sklonjeno glavo po mračnih nižavah in vam pripravljaj ambrozijo in nektar, a meč se je zasukal proti vam in trpljenje je postalo učitelj in buditelj in mi vrnilo v sužnosti in bedi zavest dostojanstva. Iz trpljenja vstajam jaz, človek, ne več tolpa bosjakov kakor tisoč črvov, temveč sila ene misli, ene volje—človek Velikan.

"Vise—više—k vam prihajam, po svoj de-

lež, ki ste mi ga ugrabili . . .

"In moč človeka je rasla in rasla, se dvigala in krepila in že je bila skoraj enaka moči bogov.

"Tedaj pa se je zgodilo, da se je rodila babilonskemu kralju Maašni Atiju zakonska hčerka Jalgan.

"In bogovi so si oddahnili in, ko so pogledali novorojenko, so dejali: To je ona, naša odrešenica . . ."

* * *

Ljudstvo je gradilo stolp združene misli in stavba se je dvigala kakor da raste gora nad gore. Kraljevi svetovalci in pismarji so se posmehovali in čakali na uro, ko se zruši vsa nemogoča stavba in pobije na tisoče sužnjev, da se ne bodo nikdar več upali, vstajati zoper bogove in njihove namestnike. Toda ko je vrh že prodiral oblake in segal nadnje, jih je zazeblo in smeh jim je zmrznil na ustnih.

Eden je zašepetal: "Zidarji se ne šaliijo..."

Drugi je odgovoril: "Predrznost jih je obšla. Boj hočejo napovedati nam in bogovom."

In tretji je dejal: "Bogovi jih bodo strašno kaznovali."

Nato so vsi utihnili. Ni jim bilo veselo pri srcu in celo na božjo kazen se niso več zanašali. Obšlo jih je nekaj novega, dotlej neznanega in jih dušilo in širilo slabost po mišicah in živcih; to je bil Strah . . .

Posvetovali so se polglasno, zakaj v grlu jih je tiščalo in ko je bilo sklenjeno, so odšli h kralju.

"Namestnik bogov si, o kralj, a oči so ti oslepele in ušesa oglušila. V tvojem kraljestvu se je vgnezdila hudobnost in zločinstvo je postalo predržno, ti pa ne vidiš. Puntajo se tisti, ki bi smeli le ubogati, na boj se pripravljajo oni, ki so le za tlako. Pohujšanje širi peroti in leta od ene meje do druge in kmalu bo objelo vso deželo. Stolp se dviga, glej, skoraj sega že do neba in vse ljudstvo postaja človek, hoteč vstopiti v prostore bogov, da jih pahne s prestola. Brez njih si hoče začrtati pot in izoblikovati usodo. O kralj, namestnik bogov

si in sam si bog, a tvoja roka se ne zgane, tvoja peta ne udari, tvoj glas ne zagrmí . . ."

Kralj je namršil čelo in nejevoljno je dejal:

"Svetovalci ste, torej svetujte!"

Veliki Strah se je umaknil v kot in segel so po knjigah. Čitali so in mislili.

"Treba je porušiti stolp," je zatrdil prvi.

Spogledali so se in zopet prebirali knjige. Listali so in listali in uporno razmišljali.

"Kako?" je vprašal eden.

"Kako?" je prišel odmev od drugega.

"Čela vojska jih gradi, misiče so jim je-klene, silne skale premetavajo kakor snope. Nas je malo, tlačanskega dela nismo vajeni in ne bilo bi častno . . ." je ugibal star pismar.

"In združeni so. Silna vojska, pa le ena misel, ena volja, en cilj . . ." je zadumal mlad svetovalec.

"Stolp se mora razrušiti!" je vzkliknil veliki besednik.

Vsi so ga gledali, pa so momljali:

"Naše roke so slabe." — "Ena sama skala bi nas vse pobila." — "Naše knjige ne porušijo stolpa." — "Naša sila tudi ne."

Naenkrat je nekdo, ki je dotlej molčal, zaklical:

"Ali nam niso bogovi dali zvižčnosti? Silnejša je od rok in pleč."

Kakor da se je zjasnilo mračno nebo, je padla teža od vseh, smehljal se je vrnil v oči in pljuča so slastno dihala zrak.

Kralj se ni oziral nanje, kakor da tavajo njegove misli kdove kod.

Tedaj se je eden spomnil njegove hčerke Jalgan in vsi so odšli k njej.

Jalgan se je čudovito hitro razvijala in je bila takrat že zrelo, brhko in mično dekle. Dostojanstveniki so se ji poklonili in glavar jo je nagovoril:

"O kraljična, tvoj oče je že star po volji bogov in bliža se čas, ko boš morala sesti na prestol. V knjigah je pa pisano, da mora, kdor koli je poklican, preden se mu posadi krona na glavo, dokazati, da je vreden namestnik bogov, ki dajejo oblast in čast, pa jo tudi jemljejo."

Ponosno jih je pogledala in malomarno odgovorila: "Vem, svetovalci kraljevski in pismarji."

Zazdelo se jim je, da se jih ne boji, pa so

nadaljevali bolj ponižno: "Narod te obožuje in težko čaka, da zavladaš."

Jalgan se je smehljala, a besede ni rekla. Tedaj so se ji najvišji izmed njih približali in začeli:

"Poznaš tisti stolp, o kraljična, stolp združene misli in dela mu pravi ljudstvo . . ."

"Poznam. Velikansko, mogočno delo."

Svetovalci so se spogledali in obrazi so se jim skremžili. Mislili so, da bo vse lahko, pa je bilo težko s tem dekletom. Veliki pismar je zmajal z glavo in zamomljal: "Bogokletna je ta zgradba; upor pomeni zoper bogove, zoper kralja in tebe."

Prešerno dekle je spoznalo strah svetovalcev in pismarjev in prijetno ji je bilo kakor mački, kadar se igra z mišjo. Tudi ona se je hotela poigrati z velikani, ki so bili majhni pred njo.

"Kaj bo, če dozidajo?" je vprašala in ironija je odzvanjala iz njenega glasu.

Modrijani so vztrepotali in zaklicali. "Konec sveta! Konec bogov, začetek vlade Človeka . . . Gorje tebi tiste dni, o kraljična Jalgan!"

"In vam, svetovalci in pismarji."

Obup jih je zvižal, da so trepetali in niso mogli obvladati svojih besed. "Nam vsem, nam vsem, ki gospodujemo in ukazujemo in živimo od ljudstva," so mrmrali.

Porogljivo se je Jalgan nasmehnila. "Kaj naj storim, svetovalci in pismarji kralja babilonskega, da si zaslužim prestol?" je vprašala in njen glas ni trepetal.

"Zruši stolp 'Združene misli in dela!'" je vzkliknil prvi.

"Poženi Človeka nazaj, da bo hlapec, kakor je bil!" je dodal drugi.

Še vedno je plaval tisti smehljal na njenih ustnih. "Svetujte, kraljevi svetovalci, saj to je vaš posel . . .!"

Toda sveta sami niso vedeli in železni obroči so jim stiskali glave. Naporno so mislili in globoko, da bi našli rešitev, ki se skriva tam v globočini. Pa niso prodrli do nje.

Tedaj je vstal suhljat pismar, ki se je bil ves čas držal zadaj in molčal, pa je počasi prišel naprej in s srepim, zaničljivim pogledom omeril tovariše, potem pa pogledal kraljično kakor da ima svedre v očeh:

"Jezike jim pomešaj!"

Kakor kratek sunek so mu prišle besede iz ust, nato pa se je obrnil in odšel.

Vsi so planili po koncu. Ta je zibal glavo, oni se je tolkel po bedrih, tretji je ploskal in se zvijal in vsi so govorili obenem.

"Resnično! — Jezike jim je treba zmešati, da ne bodo vedeli na kod ne kam.—Vsak svoj jezik, vsak svojo misel..."

Vsi vzkliki, vsi domisleki so se zlili v en zbor: "Zdaj veš, o Jalgan, kraljična naša!"

Jalgan je vstala.

"Grem, da naučim ljudstvo, služiti bogovom in vam..."

* * *

Med stavbeniki, ki so ravnali zidanje stolpa, se je začelo opazovati neko čudno gibanje. Že nekaj dni se je prikazovala med njimi mlada ženska nenavadne lepote. Ustavljala se je zdaj tu, zdaj tam in pripovedovala čudovite zgodbe. Vedela je o skritih zlatih zakladih, o utrjenih gradovih, kjer so postelje mehke in mize bogato obložene, o prelepih dekletih, ki čakajo na poljube in objeme... In če se je kdo iz radovednosti oglasil, se je zapeljivo nasmehnila in dejala, da bi jih rada popeljala tja, pa seveda tudi v največji graščini ni dovolj prostora za vse. In kakor mimogrede je dodala, da si utegne sama izbrati najbolj vredne. S temi besedami pa je vselej izginila.

Dekle je izginilo, v duše so se pa vtihotapljale sanje, najprej meglene, a sladke kakor prepovedan sad, a nekaj jim je vdihovalo življenje, da so začele duhteti. Vsak je sanjal svoje sanje in nikomur ni povedal, a v vseh se je budilo — hrepenenje...

Lepa tujka je zahajala tudi med zidarje in pomagače. Povsod je pripovedovala bajke in slišati je bilo kakor opojne obljube.

Poslušali so, zidali so pa še dalje in stavba se je dvigala višje in višje. Toda delo ni šlo več tako gladko od rok. Mišice so občutile prej neznano utrujenost. Skale, nekdanje igrače, so se zazdele nepremakljive, vsak kamen je postal težak...

Tujka ljudstvu, kraljična pismarjem, je govorila:

"Kaj delate s tolikom trdom? Stolp zidate? ... Zakaj in čemu? Da osvojite nebo? Kam so vam zašle misli? Kakšni prividi so vas zapeljali? ... Ne prividi, ampak stavbeniki vas varajo, da zapravite srečo za votlo peno... Visoko ste dvignili stolp, nad oblaki mu je vrh,

a daleč je še do neba. Še sto gora, še tisoč gričev, enega vrh drugega—in kadar dosežete modri svod in se odpro biserna vrata: kdo vstopi tedaj v nebеса? Vrata so ozka, vas pa je tisočkrat tisoč in več. Pretesan je vhod za vse. Za svoje stavbenike gradite stolp, da zasedejo udobna mesta, kjer ne bo skrbi in žuljev in sprjaznijo se z bogovi, ki se sami že dolgočasijo. Tedaj zapahnejo vrata, da ne bo tlačanska množica motila prijetne družbe in zasmeyejo se tako na glas, da vas krohot strmoglavi iz višin. Oni znajo misliti, vi pa ste le verjeli..."

Kladiva so se povešala v rokah od teže in zdelo se jim je kakor da jim legajo tiste ogromne skale na srca. Dvom se je plazil v duše in nekateri so si na tihem dejali: "Morda je res tako." Drugi so pa rekli glasno: "Tako mora biti; resnico govori." Nemir jih je obšel in jih grabil za vratove. — "Zakaj nismo preudarili? Lahkoverni smo bili. Njim pripravljamo nebo, sebi še hujši pekel..."

Jalgan se je zapeljivo nasmehnila: "Jaz vam odprem drugačno nebo." Kakor za obljubo je zamahnila z roko, a že je zbežala in se pomešala med drugo skupino. V njihovih srcih je pa zaškrtala ljubosumnost; srd jim je zagorel v očeh in nevoščljivost jim je stiskala pesti. V jezi so odšli in zažugali tovarišem. Besede so postale noži in meči in včerajsnje prijateljstvo je pobilo današnje sovraštvo. Jalgan se je pa izmuznila iz besnega trušča in izginila—nihče ni vedel, kam.

* * *

Na stavbi se je zgodilo, da nihče ni prav vedel, kako. Ena skala v stolpu se je zrahljala, druga se je podala, bilo je videti kakor da se maje in ruši ves stolp. Na tisoč rok je prišlo, da se ne razpade, kar so bili gradili s tolikim upom in trdom...

Ali se je res kaj zamajalo? Ali se je skala zasukala?

Oči so bile motne in zdelo se jim je tako. In roke so prijele. Toda v veliki zmešnjavi se je razpršila enotnost, vsak je grabil svoj kamen, vsak je hitel po svoji glavi, drug je bil drugemu na poti in jeza jim je zakipela v dušah. Klicali so, kričali, dajali navodila, a—drug drugega niso razumeli. Govorili so besede, a misli so bile drugod, pri zlatih zakladih, pri bogato obloženih mizah, v ponosnih gradovih, pri dražestnih dekletih... Tako se niso

mogli razumeti in besede so bile kakor veter in ker se niso razumeli, so se sovražili . . .

Ko je bila zmešnjava na vrhuncu, se je zaslíšal strašen, zmagoslaven, gromovit krohot. Tako strašan je bil ta smeh, da se je trum polastil divji strah. Pometali so od sebe kladiva in rovnice, sekire in lopate in se razkropili kakor čreda, kadar plane mednjo volk . . .

Bogovi so slavili zmagoslavje.

V kraljevski palači so posadili na prestol in ovenčali s krono kraljevski svetovalci in pismarji mlado kraljico Jalgan, kar v drugih jezikih pomeni Laž. Narod ji je prisegal zvestobo in se ji klanjal.

* * *

Pred razvalinami stolpa združene misli, ki je na čast mladi kraljici dobil ime "stolp zmešnjave," se je ustavila neznana ženska velike naravne lepote, jasnih oči in veličastnega vedenja, dasi ji je bila obleka ubožna in zakr-

pana. Usmiljenje ji je bilo zapisano na obrazu, ko je gledala ostanke nekdanj tako ponosnega dela. Ozrla se je proti gradu in dejala:

"Zmagali ste, bogovi, pa niste zmagali. Zmagala je vaša služabnica Laž z zvijačo, katere ljudstvo ni poznalo. Zmagala je danes, a ko pride človekov dan, pogine in vstajenja ji ne bo. Razkropili ste čredo, poteptali ste človeštvo v blato, novo trpljenje ste mu prisodili, toda luči v glavah ne morete ugasniti, hrepenjenja v srcih ne zadušiti. Iz muk in tlake zopet vstane, plamen zažari; bridka izkušnja mu bo svarilo. Tedaj se zopet združi in poseže po Jabolku življenja, ki ste mu ga ugrabili. Tedaj bo močan, da dvigne nedozidani stolp med sonca in zvezde in vaša sila se zdrobi. Tedaj zavladam jaz, ki mi je ime Resnica . . ."

* * *

Tako je zapisano v knjigah življenja onih, ki so pokopani pod razvalinami hrama Nipur.

Pandit Džaharlal Nehru

TO IME SI BO TREBA ZAPOMNITI. Vsi menda poznate neko drugo ime: Mahatma Gandhi, vodja domačega prebivalstva v Indiji in opozicije proti angleški nadvladi, začetnik pasivne resistence, ki je povzročila britanski vladi silne preglavice in Gandija samega nešteto krat privedla v zapor, prav s tem pa povečala njegov vpliv na ljudstvo tako, da velja njegova beseda več kot podkraljeva in vsaka druga v Indiji. Džavaharlal bo, kot pravijo vsi v Indiji, njegov naslednik in že sedaj ni njegov vpliv manjši od Gandijevega. Njegov pomen bi bil najbrže velik v vsaki deželi, toda v Indiji je bil rojen, tam je doma in svoje delo je posvetil svojemu narodu. Njegovo dosedanje življenje je skrajno zanimivo in polno presenečenj.

Rojen je bil 14. novembra 1889 v Alahabadu. Njegov oče je Motilal Nehru, eden najbolj znanih odvetnikov in obenem eden najbogatejših ljudi v Indiji. Vsaj bil je neizmerno bogat. Po kasti pa je bil kašmirski brahman. V zapadnih deželah bi to pomenilo, da je pripadal najvišji aristokraciji in člani njegove družine so vedno bili v visokih javnih službah. Mladi Nehru je imel zapadno vzgojo. Kot otrok je dobil angleškega hišnega učitelja. Ko mu je

bilo šestnajst let, so ga poslali v Anglijo, kjer je študiral na vseučilišču v Cambridge in je opravil vse pravniške izpite z odliko. Dosegel je pravico odvetništva. Bil je pa skromen, skoraj boječ in zanimal se je največ za literaturo, zlasti za angleško.

To se je precej izpremenilo, ko se je vrnil v Indijo, leta 1912, ko je bil dvaindvajset let star. Hočeš nočeš je bil potegnjen v politično gibanje. Gandijeva nacionalna stranka je bila tedaj že zelo živa in združitev te organizacije, znane pod imenom Indijski nacionalni kongres, z Muslimansko zvezo se je izvršila v hiši njegovega očeta. Kmalu je postal aktiven in začel govoriti na javnih shodih.

Odločen preobrat se je pa izvršil po za-
slugi angleških oblasti. Njegova žena je zbolela skoraj ob istem času kot njegova mati. Odpeljal je obe v Musuri na severu in slučajno se je zgodilo, da so bili v istem hotelu, v katerem se je naselil, tudi člani afganske delegacije, ki so se prišli po končani afganski vojni leta 1919 pogajati z Angleži za mir. Nehru se ni zmenil za to; ampak drugi mesec nato je dobil od policije ukaz, ki mu je prepovedal vsak stik z afganskimi odposlanci. To je bila po njegovem mnenju smešna prepoved, ker

mu ni bilo niti na misel prišlo, da bi iskal kakšne zveze z Afganci. Toda ker je bilo prepovedano, je odklonil ukaz. Nato je bil izgnan iz musurijskega okraja. Ker ni imel kaj delati, se je začel ozirati okrog in je prvič v svojem življenju spoznal razmere kmetov in njih pritožbe. Socijalna vprašanja so se mu naenkrat zazdela resna.

Leta 1921 se je po vsej Indiji vršila velika kampanja "nesodelovanja." Nehru se je udeležil in to ga je prvič spravilo v ječo. Pozneje je bil še šestkrat zaprt. Zapor mu ni delal posebnih preglavic; v njem je imel časa za bolj temeljite socijalne in politične študije. Angleži so v tem oziru ravnali s svojimi političnimi jetniki dokaj dostojno in dovoljene so mu bile knjige in pisalne opreme. Indijski problem se mu je nenadoma prikazal v novi luči, ni šlo več za boj med upornimi indijskimi in angleškimi nacijonalisti. Prišel je do prepričanja, da je angleški imperijalizem izrastek angleškega kapitalizma, da je torej v njem treba spoznati pravega sovražnika in da se mora voditi boj ne le z nacijonalnega, ampak tudi s socijalnega stališča. Angleški imperijalizem izvira iz kapitalističnega izkoriščanja in iz zahtev imperija, torej mora biti njegov nasprotnik ne le nacijonalist, ampak tudi socijalist.

Od tistega časa je vse njegovo delo usmerjeno po tem spoznanju in vsa njegova agitacija gre za tem, da se ljudske množice v Indiji seznanijo z važnostjo socijalnega vprašanja. Tej propagandi je posvečeno največ njegovega časa, tako da živi skoraj več na železnici kot doma. Njegov oče je sprejel njegove nauke in tudi postal socijalist, tako da je večina njegovega premoženja šla za propagando. Hišo, v kateri je bil rojen, je njegov oče dal narodu in sedaj je tam glavni stan kongresa, en del pa služi za bolnico.

Bodisi da je zapadna vzgoja tako vplivala nanj, ali pa so korenine v njegovem značaju, ampak njegovi nazori so bolj zapadnjaški kot indijski. Ne le da čita angleške knjige in je naročen na celo vrsto angleških in ameriških naprednih revij, da temeljito pozna in ljubi angleško poezijo in sam mnogo piše v angleščini, s čimer zasluži, kar potrebuje, ampak vsa njegova filozofija je neprimerno bolj zapadnjaška kot indijska. Zato se z vso svojo odločnostjo bojuje zoper angleško nadvlado,

obenem pa tudi zoper predsodke, zastarele šege in religiozne okostenelosti svojega naroda.

Sam pravi, da sta nanj imeli mogočen vpliv Marx in Lenin, ne le z vsebino svojih naukov, ampak tudi z načinom svojega pisanja. Povsod nastopa za moderniziranje vsega zastarelega. Odločno odklanja misticizem in ritualizem in pravi o veri, da ubija veselje, do katerega je človek upravičen. "Pogled na to, kar imenujemo vero, ali vsaj organizirano vero, bodisi v Indiji ali drugod, me napolnjuje z grozo." Nehru je agnostik in to je v Indiji skoraj nezaslišano.

Mahatma Gandhi je bil njegov učitelj, toda v mnogih rečeh mu Džavaharlal ne sledi. Ko je Nehru prvič prišel z njim v stik, je mislil, da se bo Gandhi polagoma približal socijalizmu. Zdelo se mu je neverjetno, da bi mogel Gandhi s svojo ljubeznijo za zatirane podpirati sistem, ki neizogibno ustvarja zatiranje; ni se mu zdelo mogoče, da bi Gandhi trajno verjel, da je višjim razredom poverjena skrb za nižje in da bi on, ki odklanja vsako silo, mogel podpirati sistem kapitalizma, ki je osnovan na sili. Toda leta so potekala in Nehru je spoznal svojo zmoto; v teh vprašanjih ni mogoče izpreobrniti Gandija.

V "kongresu" je njegovo mesto na levi, toda če je njen duševni vodja, ni to formalno. Niti član kongresne socijalistične stranke ni, dasi pravijo, da ta skoraj ničesar ne stori brez njega. Razlog je menda ta, da bi kot član stranke najbrže izgubil dober del svojega vpliva na ves kongres, kar bi stranki nikakor ne koristilo in več ji je vredno, da je prepričan in delaven socijalist kot da je član.

Nehru se z Gandijem tudi ne strinja v absolutnem odklanjanju vsake sile. Politične vrednosti tega načela pač ne prezira, toda Indijo drži po njegovem mnenju sila v sužnosti in zato je samo načelo nenasilnosti ne bo osvobodilo.

Kljub vsemu nasprotju, katerega nikjer ne zatajuje, pa vendar čisla Gandija in govori o njem z največjim spoštovanjem. Ne on, ampak razmere so krive, pravi, da Gandhi ni videl cele poti in ni spoznal vseh vzrokov. "Toda naj ga kdo imenuje reakcionarja ali revolucionarja, res je, da je izpremenil obličje Indije, da je vrnil ponos in značaj v blatu se valjajočemu in demoraliziranemu narodu, dvignil moč

in zavest množic in naredil iz indijskega vprašanja svetoven problem."

Nehru, kogar v Indiji že skoraj vsakdo imenuje le Džavaharlal, kakor da bi tukaj Roosevelta imenovali "Franklin D-ja," ne sovraži Angležev. Na vso moč obsoja angleški imperijalizem in njih izkoriščanje Indije in je vsak čas pripravljen na boj zoper to nasilstvo. Vedno pa priznava, koliko je intelektualno dolžan angleški kulturi, ki je vse kaj drugega kot angleški kapitalizem. Kadar je zelo utrujen in potrebuje počitka, gre naravnost v Anglijo.

V splošnem tudi Angleži ne sovražijo njege, toda—boje se ga, bolj kot Gandija. Zato ga najrajši napadajo kot socialista, misleči, da bi ta način boja utegnil izpodkopati njegov vpliv v Indiji. Mogoče, da dosežejo prav nasprotno in vzbude med indijskimi množicami več zanimanja za—socializem. Sicer pa bi prav v sedanjih časih morali biti veseli, da je socialist, ker se kot tak nikdar ne bo združil z nobeno fašistično državo. Če bi bilo treba posebnega dokaza, je v tem, da je nešteto izrazil svojo obsodbo vsakega fašističnega siste-

ma in sam o sebi napisal, da nikdar ne bi mogel postati fašist.

Njegovo delavnost označuje dejstvo, da je napisal v ječi svojo avtobiografijo—617 tiskanih strani in, v podobi pisem svoji hčerki, svetovno zgodovino—1569 strani. Ob času zadnjega volilnega boja je prepotoval v dva in dvajsetih mesecih sto deset tisoč milj, z vlakom, z letalom in z volovskimi vozovi.

Njegova žena Kamala je umrla leta 1936 po zelo dolgi bolezni. Ko je bila na smrtni postelji, je on bil v ječi. Izpustili so ga, da jo je mogel obiskati v Švici. Prej, ko je bila še v Indiji, so mu Angleži enkrat ponudili, da ga izpuste, če jim obljubi, da se ne bo bavil s politiko, dokler ne poteče čas njegove kazni. On je to odklonil in žena sama ga je prosila, da naj ne sprejme. Njegova hčerka Indira, sedaj dva in dvajset let stara, je v šoli v Angliji.

Tako je Indijec postal zapadnjak, aristokrat socialist, brahmanec agnostik, individualist vodja množic. Na milijone ljudi poslušajo njegove besede in upira oči vanj, nekateri z upanjem in zaupanjem, drugi s strahom. Vsekakor si je treba zapomniti njegovo ime.

Curek mrzle vode včasih dobro de

Ivan Jontez

Blagoslovljen, kdor samega sebe resno jemlje, ker s tem povzroča mnogo veselosti. — Pregovor.

Kdor bi rad vedel, kako bo pogrešan, naj vtakne prst v deročo vodo, ga potegne ven in nato poskusi najti luknjo. — Pregovor.

Ideje so nesmrtni, človeška znamka na njih pa najbolj minljiva stvar, ki si jo morete zamisliti. Največ, kar človek na višku svojega razvoja lahko pričakuje, je minljiv podpis pod permanentno idejo ali idealom. — Strickland Gillilan.

CLOVEK JE NIČEMURNO in domišljavo bitje. Zato se rad baha s tem, kar doseže, bodisi v kulturi, tehniki ali v čemer koli. Zato si je tudi dal ponosni naziv "krona stvarstva," ker ni nikdar pomislil, da bi ne bila niti najmanj njegova zasluga, če bi bil res nekaj sličnega. In zato tudi često naltimo na ljudi, ki so silno ponosni—še več: ošabni in naduti—ker so slučajno zmožni nečesa, česar ni zmožen sleherni nas, v nekaterih slučajih pa le malokdo.

"A" na primer ima lep glas in poje opero, "B" je nadarjen pesnik in verze tako rekoč iz rokava stresa, "C" se malo poigra s čopičem in lepa slika je gotova, "D" zna pisati lepe po-vesti, "E" je skladatelj, "F" je arhitekt in gra-di na popirju ponosne stavbe, ki jih inženir "G" postavi po njegovih navodilih ali načrtih. Tako bi lahko še našteval na dolgo in široko, dokler ne bi nazadnje prišel do ubogega pisar-ja ali pisarniškega sluga, ki si tudi domišljata, da sta "več" kot drugi, "zmožnejša" in da sta več "dosegla" in bila družbi bolj "potrebna" in za njo tako rekoč "nenadomestljiva."

Tak človek rad na druge, "navadne" ljudi zviška gleda, češ, ta človeška čreda je res pomilovanja vredna. Ko bi vedel, da je baš on tisti, ki bi moral biti pomilovan. "Siromak..." bi mu lahko rekli; "namesto, da bi bil vesel, da je bila narava v njegovem slučaju razsipejša, darežljivejša kot napram nam, in da je imela z njim večje namene, se pa repenči in

postavlja s pavovim perjem, nezadovoljen in nesrečen, ker vse ne leži pred njim v prahu in mu poje zahvalnice . . . Bedak, ki ne ve, da bi šlo življenje svojo pot, tudi če bi njega nikdar ne bilo!"

Prav bi imel, kdor bi domišljavca tako zavrnil. Človek, ki se obnaša, kakor bi bila njegova nadarjenost za neko stvar *njegova in samo njegova zasluga*, zasluži, da se mu zlije na njegovo domišljavo glavo čeber ledeno mrzle vode!

V življenju je mnogo opravil, ki jih ne zmore vsak človek. Vsi na primer nismo bili rojeni operni ali koncertni pevci, poeti, glasbeniki, slikarji ali kiparji, vseučiliški profesorji ali veščaki na različnih področjih človeške znanosti. To so poklici, ki zahtevajo izrednih zmožnosti, s katerimi narava obdari le redke poedince (kar je popolnoma v redu, ker bi drugače bilo človeštvo podobno armadi generalov brez vojakov ali industrijalcev brez delavcev). Zato marsikdo, ki se jih loti, ker se ne zaveda svojih pomanjkljivosti, pade skozi rešeto (kar je tudi prav, saj še tako ostane med zrnjem preveč plev). Ali pa to daje kateremu teh "izvoljencev" narave pravico, da zviška, zaničljivo gleda na ostale ljudi, na "čredo," brez katere, mimo grede povedano, bi tudi njega nikdar ne bilo?

Kdo pa odmeri človeku njegove darove? Kje dobi poet svojo struno, pevec svoj glas, arhitekt smisel za simetrijo itd.? Ali sami sebe obdarujejo s temi talenti? Kaj še!

Narava jih je obdarila z njimi, še preden so bili položeni v zibel! Življenje pa je te talente po svoje obdelalo in oblikovalo, kakor kovač kos železa, pri čemer ni šlo brez srečnih naključij, nato jim pa odredilo njihova današnja pota. Tako pridemo do zaključka, da je človek seštevček različnih lastnosti in vplivov, nad katerimi ni imel nobene oblasti, vsled česar ni njegova zasluga niti krivda, da je, kar je. Zato je neumno, šopiriti se s svojo nadarjenostjo, kakor bi bilo bedasto, ako bi na primer jaz objokoval dejstvo, da nisem ne kak Einstein ali Millikan niti Caruso, Cankar ali Roosevelt. Še sreča, da nisem, saj se mi brez tega vidi vse dovolj neumno, poleg tega pa tudi nisem bil obdarjen s preobilno mero veselja do napor-nega dela. Torej kaj zato? Nič. Vse je v redu. Jaz sem zadovoljen.

Vsakdo, ki je bil "poklican in izvoljen," je lahko vesel, da mu je bila dana potrebna nadarjenost in volja, da lahko služi velikim idejam in idealom, ker to je najbolj častna naloga, ki nam more biti naložena. Le tega naj si ne domišlja, da bi bilo sveta konec, če bi ne bilo njega, ker bi se s tem zgolj osmešil. Naša pomembnost je neznatna: kakor "luknja" je, ki jo napravite s prstom v deroči vodi . . . Tu smo, ker nas je postavilo sem življenje, ki odloča o nas, ne mi o njem. Torej se nam skromnost lepo poda in spodobi.

Z domišljavostjo in ošabnostjo pa zgolj pokažemo, da si je narava z nami privoščila kruto šalo: nas obdarila po eni in grdo oplazila po drugi strani. Tak človek je še najbolj podoban mladeniču v Shakespearjevem "Snu kresne noči," ki je drugače lep dečko, samo glavo ima — oslovsko!

(Oslom! Oprostite, če vas gornja primera žali. Ni moja krivda, da vas svet smatra tako le za nekoliko podpoprečno neumne, čeprav bi se lahko od vas marsičesa pametnega naučil. Sicer se pa ta primera ni skuhal v mojem loncu. To presega moje zmožnosti. Največ, kar lahko storim, je, da lepo in brez ovinkov priznam, da me včasih lenoba izpusti iz objema dovolj dolgo, da ponovim nekaj besed, ki so jih drugi že tisoč in tisočkrat povedali. Z originalnostjo nisem v sorodu. Sploh ne vem, kakšna je. Preveč smo se že oddaljili od nje. V začetku je bila beseda . . . nu, odtistihmal pa ponavljamo . . .

Moji samoljubnosti vse skupaj prav nič ne ugaja. Ali kaj se hoče? Čeprav kaše ne kuhamo, jesti jo moramo. Taka je postava.)

KOLIKO NACIJEV? Ko je Hitler začel s svojo zloglasno "čistko, se je na stotine Nemcev vpisalo v šturmarske oddelke, misleči, da bodo tam bolj varni. Nekega dne je nekdo na ulici opazil svojega prijatelja v obsovaženi uniformi. "Kaj pa je s teboj?" ga je vprašal; "kako prideš ti, prepričan komunist v to obleko?" — "Tiho, tiho," je odgovoril uniformirani prijatelj. "saj je vse v redu. Z vsemi tovariši se izvrstno razumem. Kar pa se tiče tistih dveh nacijev, ki ju imamo v kompaniji, hm, ž njima nimamo nič opraviti."

Nova Moskva

LETOS IMAJO V MOSKVI prvo veliko razstavo, odkar je, po dveh stoletjih zopet postala glavno mesto Rusije. Ko je Peter veliki zgradil Petersburg po—za tiste čase modernih načrtih—je iz njega naredil prestolnico in tam je ostal sedež vlade do oktobrske revolucije. Potem je Moskva zopet postala glavno mesto, kar je bila v vseh časih pred Petrom. Nedvomno je njen značaj bolj ruski in četudi se sedaj vrše tako velike izpremembe, da pravijo potniki, ki se po petih, šestih letih vračajo tja, da ne spoznajo več mesta, si je vendar ohranila ta značaj. Razstava že sedaj privlači obiskovalce iz vseh krajev sovjetskih republik in bo brez dvoma privabila tudi mnogo tujcev. Ni sicer prva sovjetska razstava. Pred par leti so na primer imeli v Leningradu — nekdanjem Petersburgu — razstavo azijske umetnosti, ki je zbudila med strokovnjaki veliko zanimanje, ker je bila prva, na kateri je bila res prikazana vsa umetnost Azije. Letošnja v Moskvi je pa, dasi pretežno poljedelska, načrtana v velikem obsegu in ker bo kazala velike izpremembe, ki so se izvršile v Rusiji, bo zanimanje zanjo bolj splošno.

Prostor za to razstavo je v Puškinovem predmestju in obsega 350 akrov. Vsi deli sovjetske zveze bodo na njej zastopani, po čemer se da soditi, da bo zelo pestra. Centralni paviljon je namenjen zgodovini kolektivizacije in moderniziranja poljedelstva; dvajset let stopnjema napredujočega dela bo prikazanih od prvega skromnega začetka do sedanje slike, ko je že devetdeset odstotkov vse ruske agrikulture kolektivizirane. Da se ta pregled spopolni, so po umetniških nasvetih nasadili sadne vrtove, zgradili ogromne rastlinjake za tropične rastline, na drugem kraju pa uredili "arktične" vrtove. Treba se je spomniti, da obsega Rusija vse pasove od ledenega do tropičnega, da je v njenih mejah mogoče loviti severne medvede in tigre in kakor njeno živalstvo, tako je seveda tudi njeno rastlinstvo raznovrstno.

Arktični paviljon so uredili člani uprave Severne morske poti in tam se predvsem prikazuje socijalna organizacija na visokem se-

veru, ki je bil še pred kratkimi leti brezupna ledena puščava. Poleg tega kažejo tam vsakdanje življenje v teh krajih, kako goje zelenjavo, kako živali in kako žive nešteta plemena domačinov. Čukči, Lapi, Samojedi, Eskimi i. t. d. imajo vsi svoje oddelke, svoje vasi in zborovališča, kjer bodo kazali svoje igre, plese, kjer bodo peli in svirali; Armenci in Turkomani, Georgijci in Mongoli, židje in Kazaki in nešteti drugi bodo zastopani in bodo imeli priliko, da se med seboj seznaniijo.

Tudi tekme se bodo vršile. Državne in kolektivne farme so dobile pravico, pokazati, koliko pridelujejo; agronomi bodo demonstrirali, kako se pridelovanje izboljšuje s pomočjo modernih naprav in na podlagi znanstvenih načrtov. Vozniki traktorjev bodo tekmovali, kdo opravi več dela v določenem času. Veterinarji, učitelji i. t. d. bodo kazali svoje delo in njega pomen.

Pridelki, za katere je Rusija bila odvisna od tujine, pokažejo, da si hoče država tudi v tem oziru pomagati; videti bo rastline, od katerih se dobiva gumij, domačo kافro, ruski čaj in rusko svilo i. t. d. Po zgledu Luthra Burbanka se številni ruski učenjaki ukvarjajo s križanjem rastlin in z ustvarjanjem novih in dosegli so na tem polju že velike uspehe. Tako na primer so s križanjem divje trave, ki je bila silno siten plevel, dosegli žito, ki raste in zori v severnih krajih, kjer bi navadno žito komaj ozelenelo.

Ime so dali razstavi po velikem pisatelju Puškinu, kar kaže, da imajo vendar več smisla za preteklost in kulturo kot so trmasto trdili nešteti sovražniki revolucije.

Moska sama je nekdanj bila sicer veliko, toda nič kaj posebno lepo mesto. Bila je bolj podobna silno raztegnjeni vasi kot mestu, kar je pač veljalo tudi za mnoga druga mesta, ki so rasla bez načrta, kakor je naneslo. To se je že temeljito izpremenilo in urejevanje se nadaljuje po skrbno izdelanih načrtih v velikem obsegu. Od revolucije je bilo zgrajenih 3000 velikih stanovanjskih hiš. Namesto prejšnjih 14 gledališč jih je sedaj šestdeset, število javnih knjižnic, katerih je nekdanj bilo šestnajst, je sedaj dva tisoč.

Mesto šteje sedaj tri milijone, sedemsto petdeset tisoč prebivalcev in obsega okrog sedemdeset tisoč akrov. Načrt pa gre za tem, da se obseg podvoji, število prebivalcev pa da ne bo večje kot pet milijonov. Ulice, ki so nekaj bile tesne in krive, se širijo in izravnavajo; cele skupine starih hiš, ki se ne dajo prilagoditi modernim potrebam, se podirajo. Okrog mesta se ureja pas parkov, širok skoraj dvajset milj in v mestu samem se množe manjši parki. Od Džeržinskijevskega trga do nove palače sovjetov urejajo veliko, široko ulico z drevoredom, vse ulice v starem kitajskem mestu so preurejene in Gorkijeva ulica je tako razširjena, da ni z naraščajočim avtnim prometom nobenih težav. (Amerikanci imenujejo to ulico Moscow's Fifth Avenue.)

Moskva ima sedaj 35 milj podulčnih železnic, grade pa še nove. Razen tega ima veliko število raznih busov, 5.000 taksijev, ulične železnice, droške.

Nova palača sovjetov, ki jo sedaj grade, postane nekakšno središče nove Moskve. Morje cementa služi za temelj, ki obsega več kot sto deset tisoč četvornih vatlov. Na tem temelju se bo dvigala stavba, bo imela ogromno dvorano za dvajset tisoč ljudi. Za kongrese in podobne sestanke bodo v dvorani udobni sedeži, ki se pa lahko pogreznejo, tako da bo dvorana popolnoma prosta za športne in druge velike priredbe. V manjši dvorani bo prostora za šest tisoč ljudi. Drug oddelek je namenjen za knjižnico, v kateri bo pol milijona knjig, okrog pa bodo še štiri manjše dvorane. Zgrajena bo palača deloma v grškem, deloma v modernem slogu, ki se bosta po trditvi strokovnjakov zelo lepo spopolnjevala. Na vrhu ogromne palače bo Leninov spomenik, čigar glava bo

sto čevljev višja od znanega poslopja Empire state v New Yorku. O obsežnosti palače si je mogoče narediti sliko, če se pomisli, da bo imela sto dvigal in 62 "escalatorjev."

Drugo velikansko delo, ki je že zelo izpremenilo staro lice Moskve, je kanal, ki spaja mesto z Volgo. Dolg je osemdeset milj in pet in osemdeset vatlov širok, globok pa več kot petnajst čevljev, tako da lahko plovejo po njem in se srečavajo velike ladje brez težav. Trije jezovi so iz betona, osem jih je prstenih, deset pa železobetonskih. Stolpiči nad jezovi so umetniško izdelani, imajo lepa kiparska dela in kažejo v bas-relifih slike političnega, socialnega in zgodovinskega značaja.

Kanal služi trem namenom: prvič, da dobi mestno prebivalstvo dovolj čiste vode, drugič, da se reka Moskva in njeni pritoki v mestnih mejah ne izsuše, tretjič pa, da se Moskva spoji z Volgo in tako dobi luko, do katere lahko priplujejo velike ladje od Črnega morja. Ob enem se skrajša vodna pot med Moskvo in Leningradom za skoraj sedemsto milj.

Začeli so s kanalom leta 1932. Večino struge je bilo treba umetno izkopati. V zvezi z lukko bo Moskva dobila deset novih mostov čez reko Moskvo, vse iz železobetona in svetlo rdečega granita iz Ukrajine. Največji teh mostov bo več kot štirideset vatlov širok, najširši na svetu. V luki je že mnogo dela dovršenega in potniki pravijo, da bo ne le praktična za vse potrebe, ampak tudi nenavadno lepa, ker so bili nekateri najboljših umetnikov povabljeni na sodelovanje.

Po vsem tem sodeč, je verjetno, da bo razstava privabila cele čete obiskovalcev in mnogim služila kot vzpodbuda za novo delo in nov napredek.

Obujen spomin

Igra v dveh dejanjih.

E. K.

DRUGO DEJANJE.

Dva tedna pozneje.

Geizigova pisarna.

Ne levi zadaj velika pisalna miza; na njej pisalna priprava, par knjig in namizni telefon. Zanje udoben pisarniški naslanjač.

Vrata na desni in levi. Zadaj dvoje oken; eno je odprto. Med oknom mala obstenska miza; na njej steklenica z vodo, manjša z žganjem, nekoliko čaš in smotke.

Na desni spredaj zofa in dva fotelja.

GEIZIG IN TORBERG.

GEIZIG (*hodi razburjen po sobi*) — Kar je preveč, je preveč.

TORBERG (*sedi na zofi*) — Gospod Geizig, na neprijetne slučaje moramo biti vedno pripravljeni.

GEIZIG — Slučaje!

(*Od zunaj, bolj iz daljave se sliši delavska pesem.*)

GEIZIG — Kaj vraga je to?

TORBERG — Poglejte koledar. (*Porogljivo.*) Prvi maj je. Praznujejo.

GEIZIG — Norci! Treba jim je! (*Stopi k oknu in ga zapre. Petje je slišati še nekaj časa prav tiho.*)

TORBERG — Stara reč. Kadar je otrok sam v gozdu, žvižga ali poje, pa misli, da ga ni strah.

GEIZIG — Eh—naj nore, se bodo že iztreznili. (*Hodi.*) — Vi se izgovarjate na slučaje. (*Postoji.*) Slučaji—neprijetni slučaji!—Slučaj je nekaj izjemnega, kar se godi tukaj, je pa že pravilo, nesramno pravilo.

TORBERG — Gospod Geizig, pričakovali pač niste, da dobite izurjene delavce. Pomislite! Danes delajo pri vas, v kožarni.

GEIZIG — Delajo!

TORBERG — Zadnjič so delali v jeklarni, predtem v avtni tovarni, še prej v hotelih.

GEIZIG — Če so povsod delali tako kakor pri meni—

TORBERG — Ljudje, ki so zunaj, imajo vtis, da se v vaši tovarni dela s polno paro in da lahko izhajate brez stavkarjev. Ali ni to dovolj? Za to so najeti.

GEIZIG — Grom nebeški! Saj še ne bi nič dejal, če bi le lenobo pasli. Tudi to bi bilo dovolj drago, pa naj bi že bilo. Ali pa veste, koliko škode so mi že naredili? Polovica strojev ni več za rabo, kože izpridene—in zdaj še ogenj.

TORBERG — To lahko pripišete stavkarjem. Storili so to iz hudobnosti. Pomagalo bo, da jih uženete v kozji rog.

(*Sliši se zvonec in zamolkla piščalka gasilnega stroja, ki se oddaljuje. Oba poslušata.*)

HODZINSKI (*vstopi z leve.*) — Gasilci odhajajo, gospod Geizig.

GEIGIZ — Ali so opravili?

HODZINSKI — Da, pogašeno je. Pustili so straže za vsak slučaj. Načelnik prinese po-

poldne poročilo. Pravi, da je tako kakor vam je povedal.

GEIZIG — Kadar pride, ga pripeljite k meni.

HODZINSKI — Da, gospod Geizig. (*Odide na levo.*)

GEIZIG — Torej vidite. Tako je kot je načelnik dognal. Njemu se ne da oporekati, pre-dobro znan strokovnjak je.

TORBERG — Kaj je mogel dognati?

GEIZIG — Nič drugega kot to, da so požar zanetili vaši ljudje. Najmilejše, kar se more reči, je to, da so bili nerodni. Tudi stavkarjem to ne ostane skrito.

TORBERG — Dobro. Če hočete, ne bodo moji delavci poslej storili ničesar. To je še lažje. Ampak mislili smo, da bo vtis boljši, če se sliši ropot iz tovarne in vidi dim iz dimnika.

GEIZIG — Zaradi mene lahko spe vas dan, ali pa plešejo. Ampak če naredi še kaj škode, požnem vas in njih, odkoder ste prišli. Več so mi že pokvarili kot bi me veljalo vse, kar bi bili stavkarji mogli zahtevati.

TORBERG — Če je kaj škode—

GEIZIG — Če je! ... Ha!

TORBERG — Če je kaj škode, je enkratna. Višje mezde bi pa morali plačevati enomer, brez konca in kraja. Sicer pa imamo pogodbo; mi ne izgubimo ničesar, če kar danes odidemo, seveda, če odidemo po vaši volji.

GEIZIG — Ah—povedal sem vam, kaj mislim. Ravnajte se po tem. Če bo še količkaj škode, boste odgovorni.

TORBERG — Dobro. Naši ljudje se bodo torej le dolgočasili, (*počasi vstaja*) četudi ne verjamem, da bi kaj radi hodili pred sodnijo, kjer bi bilo treba razlagati, kako se je vse to razvilo.

GEIZIG — Pojdite! Pojdite!

TORBERG — Na svidenje, gospod Geizig. (*Odide na desno.*)

GEIZIG (*pozvoni.*)

DORMA (*vstopi z leve.*)

GEIZIG — Kaj je bilo to, kar so zjutraj pripeljali v tovarno?

DORMA — Torbice iz Chicaga, gospod Geizig.

GEIZIG — Iz Chicaga? — Kakšne torbice?

DORMA — Naše, gospod Geizig.

GEIZIG — Naše?—Kako to?

DORMA — Pismo je na moji mizi. (Se obrne, da bi šla po pismo.)

GEIZIG — Nikar se ne trudite. Kar povejte.

DORMA (v zadregi) — Pravijo—pravijo, da je—

GEIZIG — No—kaj, da je?

DORMA — Da je—da je—delo—

GEIZIG — No, ali moram s sesalko potegniti besede iz vas?

DORMA — Da je delo skebsko—pa—pa da ne marajo nobenih sitnosti s svojimi delavci.

GEIZIG — Tako! (Stopi do pisalne mize, se nagloma ujezi, pograbi knjigo in jo vrže na mizo.) — A — kaj! Najbrže nimajo denarja. Če nam pošljejo še kakšno naročilo, ga kar vrnite.

DORMA (polglasno) — Da, gospod Geizig. Prav kmalu nam pač ne bodo poslali nobenega.

GEIZIG (kakor da ni slišal) — Ali so prišli delavci?

DORMA — Da, čakajo.

GEIZIG — Naj pridejo.

DORMA — Takoj. (Odide na levo.)

GEIZIG (si natoči čašico žganja in hitro popije. Potem hodi po sobi.)

NICK ROSS, FRANK TOMIČ IN LIZA GORE (vstopijo z leve.)

NICK — Hoteli ste govoriti z nami, gospod Geizig.

GEIZIG — Da. Sedite.

(Vsi trije posedajo. Geizig stoji.)

GEIZIG — Ali vas je že srečala pamet?

NICK — Kako mislite?

GEIZIG — Ali ste spoznali, da je vse to silno neumno?

FRANK — Bilo bi res preneumno, če se ne bi bilo zasukalo tako vražje resno.

NICK — Kdo pa je pravzaprav začel vso to zmešnjavo?

LIZA — Da, kdo je hotel to stavko?

GEIZIG — O! Menda jaz?

NICK — Resnica je, da je nihče izmed nas ni hotel, tudi Matoni ne.

GEIZIG — Lepo, lepo. Zdaj bi se radi delali nedolžne. Toda jaz nisem ne slep ne gluhi. Naposled—stavka se ne more pričeti kar sama od sebe. Množica ne more ničesar brez glave.

FRANK — To pot je množica storila ne-

kaj proti glavi—če namreč smatrate nas za glavo.

NICK — Da ne boste rekli, da se hočemo delati nedolžne, vam lahko povemo, da smo res nekaj hoteli. Hoteli smo združiti delavce.

GEIZIG — Zato, da bi skupaj molili litanije, kaj?

FRANK — Zato, da bi imeli nekaj moči.

GEIZIG — To je zanimivo.

FRANK — Potrebno je. Vi skrbite za svoje interese; to je naravno. In da jih čim bolj zavarujete, se združujete z drugimi, ki imajo enake interese. Tudi to je naravno. Ali je manj naravno, da se skušamo tudi mi združiti? Tudi mi imamo interese, za katere moramo skrbeti.

GEIZIG — Lepo, lepo. Tako ste priznali, kar ste hoteli utajiti.

NICK — Nikakor ne. Kadar bi vedeli, da se lahko zanašamo sami nase, bi prišli k vam in bi vam povedali, kaj potrebujemo, da moremo živeti kot se spodobi. In bi napeli vse sile, da vas prepričamo.

GEIZIG — Vse lepo mirno. vljudno, uglajeno kakor diplomatje. — Stavke ne bi začeli za nobeno ceno, seveda ne.

FRANK — Bi, če ne bi pomagalo nobeno drugo sredstvo.

Nick — Če bi vi pokazali, da niste dostopni nobenim argumentom.

LIZA — Gospod Geizig, stavka nam ni zabava. Naši možje si morajo pritegniti pasove, me moramo šteti vsak krompir. Kadar se gospodar pokaže tako zakrknjenega, da ne pomaga nič drugega kot stavka, se je treba pripraviti na dolg in trd boj. To ni šala. Jaz sem to izkusila—v drugih krajih.

GEIZIG — In tako ste prišli sem, da porabite svoje izkušnje pri meni.

LIZA — Delavec in delavka si ne moreta mnogo izbirati, kje bosta živela in garala. Za to stavko nismo bili pripravljeni, torej je nismo mogli hoteti. To sem hotela pojasniti.

GEIZIG — Kdo jo je torej hotel?

(Kratek molk.)

NICK — Gospod Geizig, kje so tisti potepenci, ki so bili najeti—baje za novi stroj?

GEIZIG — Kaj to mene briga? Najbrže niso hoteli sodelovati pri vaših burkah, pa so šli.

NICK — Čudno!

(Konec prihodnjič)

Drejčetova pot

E. K.

(Nadaljevanje)

Le počasi iz mladike se razvije silni hrast.
Svojo pot ima življenje, zakon predpisuje rast.
Mrak počasi se umika, kadar zarja zažari
in nerad pred svetlim soncem v temne kote ubeži.

Le počasi si spoznanje skozi noč utira pot...
Do oblakov dvignile so stare bajke trden plot;
težke vlačijo okove trudne noge za seboj
in prepoved črnogleda venomer velevala: Stoj!

Toda čudotvorni ogenj, ki v vesoljstvu plameni,
v daljnih soncih se obnavlja in nikdar ne dogori,
kuri v zemlji ognjenike in ogreva vse kali,
in toploto daje srcu in po žilah greje kri.

V vsaki duši skrita iskra čudežnega ognja tli,
vsako srce k svetli luči iz temine koprni.
Če zavesa se odgrne in se slutnja prebudi,
iskra švigne, ogenj plane in strahove prepodi...

Drejče gleda in se čudi: vse drugačen zdi se svet.
Barve vidi, ki jih videl ni vseh dolgih dvajset let,
zvoke sliši, ki nikoli prej jih še poslušal ni
in življenje zapleteno, zagonetno se mu zdi.

Gleda lipo, duha cvetje — čudovito je drevo!
Veter boža mlado listje, ptiči radostno pojo.
Kot da se pogled odprl je v davno izgubljeni raj
in otroška srečna leta vračajo se spet nazaj.

Vitke veje, močno deblo — sila v nežnosti kipi.
Vrh košati pošumeva, v sončno glorio strmi.
Menda sanja o krasotah, ki ne vidi jih oko,
pa jih nade nevmrjoče vekomaj iz slutenj tko.

Ko v jeseni hladnim sapam se umakne vroči žar
in se predejo po zraku motne slike iz sopar,
zrumeni zeleno listje in se cvetje posuši —
suho deblo kakor mrtvo v neprijazni zrak štrli.

Zima pride in viharji mrzli, divji prihrume —
kakor temni, smrtni besi čez planjave se pode.
Toda v zemlji korenine žive čvrsto se drže,
močne, zdrave, v zemlji varne se viharjev ne boje.

(Dalje prihodnjič.)

E. K.

Julkina zmota

RESITEV PA VENDAR ni bila tako temeljita kakor se ji je izprva zdelo. Ozrla se je po dvorani in je opazila, da so vsi vstajali. Godci so bili pripravljeni v drugi, manjši dvorani in ko je to spoznala, je mislila, da se bo sedaj iznebila dosedanje družbe, ki ji je postala že resnično mučna. Toda njena kavalirja sta smatrala za svojo dolžnost, da jo še nadalje kratkočasita in ji kolikor mogoče postrežeta. Globoko je vzdihnila, toda gospoda nista razumela, iz katerega predala je prišel vzdih in tako je ostal brez zaželenih posledic. Zadovoljna je morala biti, da je bil vsaj prejšnji razgovor končan in upala je, da to, kar pride, ne bo tako sitno kot to, kar je že bilo. Saj je bilo kar nerazumljivo, da se more celo v tako družbo vtihotapiti človek z nazori hujšakačev in puntarjev. Kdo ve, ali pozna gospa Hickney vse svoje goste in njihove ideje? . . .

Vnovič je vzdihnila, če mogoče, še bolj globoko kot prej. Ta vzdih pa je imel vse drugačen vir in vesela je bila, da ga nihče ni mogel uganiti. Z njim je pokopala misel, ki se ji je vsilila nepoklicana in sramovala se je je. Kdo bi vedel iz katerega kota je prilezla! Iz njene glave — si je rekla — pač ni mogla priti, zakaj lepa res ni bila. Na eni niti je pač oboje: vprašanje, ali je gospodinji znano — in potem misel, da bi ji bilo treba povedati . . . Toda to bi bilo podobno ovaduštvu in take nizkosti vendar ni v njeni duši.

Ne! — Z vso odločnostjo si je zatrdila, da ne bi mogla storiti nič podobnega. To je bilo opravljeno in ni treba več misliti na to. Pa vendar ji je bilo neprijetno. Zakaj je prav ona morala dobiti taka soseda? Edina tolažba je v tem, da je večer še dolg in da ne bosta mogla ves čas viseti ob njeni strani. Pokvarila sta ji že dovolj zabave in —

Za božjo voljo, kaj se godi z njo? Kdo ve, kako dolgo že igrajo godci in ona niti slišala ni. Pogledala je na desno in levo. Profesor je sedel udobno na naslonjaču kakor bi najbrže sedel doma pri ognju, gledal je nekam daleč in na obrazu mu je bilo čitati zadovoljstvo. Predsednik na drugi strani ni bil videti tako srečen.

Vse mišice v obrazu, v rokah, v nogah so bile napete kakor da posluša z veliko muko in opravlja težko delo. V tem je izzvenel zadnji akord, kapelnik se je poklonil in gostje so zaploskali. Spomnila se je, da je to tudi njena dolžnost in je storila, kar je videla delati ostale dame.

Veletrgovec je ploskal zelo glasno in z navdušenjem kakor da je hotel dati svojim otrplim udom priliko, da ožive. Profesorjev aplavz je bil manj demonstrativen. Obrnil se je k Julki.

"Ali vam je ugajalo? Orkester je majhen, a po moji sodbi je dober."

Kaj bi mu na to odgovorila? Smešna se ji je zdela njegova opazka in dražila jo je. Najrajša bi mu bila odgovorila kaj pikrega, da bi ga minila samozavest. Kako malomarno je to dejal! Kakor da je njegova učenka. Menda bi bila v svoji čudni razdraženosti res zinila kaj nespametnega, da se ni med tem oglašil predsednik.

"Glasba! Kadar poslušate take krasne zvoke, morate vendar priznati, da je na svetu nekaj božanskega, kar nam dokazuje, da ima življenje še druge vrednote kot tiste materialistične reči, ki vam največ bredejo po glavi."

Profesor se je nasmehnil in ga pogledal kakor otroka, ki je mislil, da je povedal kaj važnega, pa je bila le otročarija.

"Dragi gospod idealist, brez tistega umazanega materijalizma menda tudi teh božanskih užitkov ne bi imeli. Vsa razlika med vami in menoj je ta, da ste vi zadovoljni, če morete sami poslušati Beethovena in Čajkovskega, mene pa boli, da je ta hram zaprt milijonom, ki imajo ušesa, srca in možgane prav tako kakor mi. Sicer pa — po dnevni menda sami nič preveč ne zaničujete prozaičnih dolarjev."

"Gospoda. . ."

"Vidite, zopet ste tam in pozabljate, da nimajo te teorije nobene privlačnosti za damo," je opomnil predsednik.

"Jaz nisem načel te pogače," je odvrnil profesor, "in rad jemljem na znanje, da ob-

žalujete debato, ki ste jo sprožili. Godci so pripravljeni, poslušajmo."

Igrali so Weberjevo "Vabilo na ples." Prikupna melodija je šla Julki v ušesa, vendar pa niso njene misli mogle ostati pri glasbi. Bila je že tako nervozna, da se je le po sili pre-magovala. Želela je, da bi bil konec koncerta in se pričela zabava. Pol večera je že minulo — in kaj je imela od vsega? Kakšno razočaranje! Seveda, večerja je bila dobra, toda v restavracijah, kamor jo je vodil Lipman, so znali prav tako dobro postreči. Četudi ne more doma tako kuhati in peči, sme vendar od takega vabila pričakovati kaj drugega kot pečenke in torte. In sedaj naj posluša glasbo. Dolgočasila se je pri mizi, dolgočasi se sedaj — ali bo ves večer tak? In vse priprave, vse pričakovanje le za to?

Da — kaj je pravzaprav pričakovala? Kako bi mogla povedati? Vsekakor ne dolgočasenja. Kakor izgubljena ovca se počuti; v družbo je bila povabljen in vsa njena družba sta dva dolgočasna, sitna, stara moška, ki jo mučita bolj — bolj kot bi jo mogel dolgočasiti Riko.

Kaj ji sedaj Riko prihaja na misel? Le njega bi še bilo treba tukaj, da bi videl, kako je ogoljufana in razočarana . . .

Po živcih ji je gomazelo, da bi bila najrajša raztrgala robec, rokavice, ali karkoli. Če bi ona imela palačo in denarja, bi znala prirediti drugačen večer! Gostje bi se res zabavali, veselo bi bilo in —

Oh — kaj pomagajo take misli, ko je le Rikova žena in ne bo nikdar imela ne palače ne milijona! — Da bi že vsaj bilo to goslanje pri kraju in prišlo kaj pametnejšega na vrsto. . .

Godci so odšli, sluge so prišli z napoji in družba se je pomešala. Profesorja je pograbil neka gospodična, ki je hotela vedeti, kakšna je razlika med Sun Jat-Senom in Čjang Kaj-Šekom, veletrgovcu se je pridružilo nekoliko njegovih tovarišev, pa so začeli razpravljati o nekih kupcijah, o katerih Julka nič ni razumela in ostala je sama. Prvi hip je bila zadovoljna s tem. Komaj se je zavedala, da je popila nekoliko mešanih pijač, a naenkrat se ji je zavrtilo in morala se je oprijeti stola. Prišlo ji je na smeh in spomnila se je večera, ko je bila z Rikom v gostilni. A takoj se je zresnila. Tukaj ne sme biti tako, zakaj to bi

bil škandal. Isti hip pa jo je vščipnilo: "Pa če bi bil? Bila bi vsaj zabava. In prav bi ji bilo, če zna vabiti ljudi, pa ne ve, kako jim postreči. Prav bi . . ." Stresla se je. "In jutri bi bilo nemara v listih in nikdar več ne bi bilo vabila, ne od gospe Hickney ne od kogar koli. . ."

Bilo ji je vroče in na tihem je zahvalila Boga, da je bila sama. Poiskala je pot v tiste prostore, kjer so se dame napravljale pred večerjo, da se ohladi. Več žen je bilo tam in ugrabila je, ali se jim godi tako kakor njej. Mogoče bi bilo, zakaj nekatere so se glasno smejale in skoraj vse so blebetale, tako da je bilo komaj razumeti, o čem govorile. Julka je popila kozarec vode in zdelo se ji je, da ima strašen okus. Ko je mislila, da je neopažena, si je namočila senci in potem je sedla na zofo. Slišala je govorjenje kakor v sanjah. Le odlomki so ji prihajali do ušes.

"Kje pa je vendar gospod Hickney?"

"Kako naivno!"

"Kaj ne veš? . . . Že tri leta ne živita skupaj. . ."

"Pssst! — O tem se ne govori. . ."

Besede so postajale nejasne, ostal je le nekakšen šum, neko žgolenje, luči so pobledele, zofa se je nalahno zibala. . .

Naenkrat je Julka odprla oči. Spala je! Sama je bila v sobi. Kdo ve, kako dolgo je dremala? Hotela je škandal — in skoraj ga je res imela. Stopila je k ogledalu in si popravila lase. Poznati ji je bilo malo utrujenosti, toda s pomočjo lepotil je to odpravila in se vrnila v dvorano. Zdelo se ji je, da prihaja od tam tiha glasba in prejšnja togota se ji je vrnila. Kaj res ne bo nič drugega kot sam koncert? Ko je prišla bliže, je opazila, da se je zmotila. Med tem, ko je spala, so izpraznili dvorano in godba je igrala za ples. Njena jeza se ni nič kaj ohladila. Tako dolgo že ni bila v plesni dvorani, razen v Rikovem klubu, kjer je bilo vedno vse po starem, da se počuti tukaj kakor v tuji. Vsako leto prihajajo novi plesi in če bi jo kdo prosil, bi komaj vedela, kako se prav obrniti. In kdo naj bi jo prosil? In kaj bi sploh dosegla s plesom? Vse, vse, vse je narobe v tej hiši, nikjer ne dobi človek prilike, da bi se pokazal, da bi se nekoliko postavil, da bi si nabral nekoliko prijetnih spominov. Kakor zakleto! Kakor vse njeno življenje. Same obljube in sama razočaranja.

Dalje prihodnjič

"CANKARJEV GLASNIK" MORA NAPREJ!

(Nadaljevanje z druge prednaslovne strani)

čali so se k ljudstvu in pravili: "Kaj ne, da ga ne razumeš? Vse to je le za šolane ljudi. Zate ni torta, ki je nikdar nisi okusil. Zate je ovse-njak." Pa se je nekaterim res vse zazdelo pre-težko in niso niti poskusili, da bi razumeli. In gospodje so si mencali roke, zakaj taki ljudje so jim všeč, ki nočejo razumeti. Danes pa či-tajo najbolj delavci Cankarjeve spise, gledajo in poslušajo njegove igre in sodelujejo pri njih.

Ali bomo tudi mi sledili klicem, ki nam zatrjujejo, da smo preneumni in da je za nas

le Grofica beračica in kar nam gospodje silijo v roke?

Kakor v Cankarjevih časih nam je treba znanja in razumevanja in kdor ima le kaj zanimanja za to, mu Cankarjev glasnik, ki si je pridobil v našem literarnem življenju častno mesto, ne bo delal nobenih težav, čim prečita par števil.

Naša kulturna zgradba, Cankarjeva usta-nova, je osnovana, dovršena pa še ni in zato je dolžnost vsakega pionirja, da pomaga s svo-jim delom. Tedaj lahko postane tako močna in ponosna, da je noben vihar ne omaje.

Čenjeni čitatelj, poagitiraj torej tudi ti med svojimi znanci in prijatelji za Cankarjev glasnik in s tem za naš kulturni napredek.

NAROČITE SI

"PROLETARCA"

ki je glasilo in last slovenskega delavstva, organiziranega v JSZ, in glasilo Prosvetne matice.

Nabavite si "MAJSKI GLAS"

za leto 1939, kateri je posvečen delavskemu prazniku Prvemu maju in ima 84 strani. Stane 25c. V Clevelandu ga dobite pri članih soc. klubov JSZ, ali pa pišite po njega direktno na naš naslov:

PROLETAREC

2301 SO. LAWDALE AVE.

CHICAGO, ILL.

ENAKOPRAVNOST

Neodvisen dnevnik za slovenske delavce v Ameriki

CENA NAROČNINI IZVEN CLEVELANDA: \$4.50 NA LETO

6231 ST. CLAIR AVENUE

Cleveland, Ohio

Za gospodinje

TORTNO JAGNJE.

Gotovo ste že videli o Veliki noči, o kakšnem godu ali drugem prazniku na mizi lepo majhno jagnje z belo volno in vsi gostje so občudovali to čedno živalco. Marsikatera gospodinja je že vprašala, kako se to naredi in dvomila, če ni pretežko. Pa ni. Le treba je imeti model, ki se dobi v vsaki boljši trgovini s posodo. Ker pa se ta reč ne dela vsak dan, je prav lahko mogoče, da vam ga posodi prijateljica, ki ga ima. Sestavljen je iz spodnjega dela in pokrova.

Za testo potrebuješ:

poldrugo kupico belega
sladkorja
pol kupice masla
dve jajci
kupico kislega mleka
žličico sode
malce soli

žličico cimeta, klinčkov in
muškata
dve in pol kupice moke
kupico orehov
kupico rozin
žličico pecivnega praška

Vmešaj maslo, sladkor in jajca, da bo rahlo in lahko, potem dodaj mleko, moko, sodo, sol in dišave. Dobro zmešaj, ne da bi vtepala. Napolni s tem testom lice in ušesa modela. (Za ta del mora biti testo brez orehov in rozin.) Drobno zreži orehe in rozine in jih valjaj v moki ter dodaj to in pecivni prašek k testu in zmešaj. Napolni model, takni v vsako uho po en zobotrebec, v vrat pa močnejši košček lesa. Potem napolni pokrov in pokrij. Peci v zelo zmerni pečici najmanj eno uro. Kadar se pokrov prav lahko odkrije, je pečeno. Pečica mora biti zmerna, sicer so ušesa osmode.

ZA LED.

tri četrt kupice rjavega
sladkorja
četrt kupice belega slad-
korja
en beljak
četrt funta kokosovih re-
zancev (shredded cocoa-
nut)
malce soli
pol žličice vanilje
tri žlice vode

Najbolje se to naredi v dvojnem loncu (double boiler). V spodnjem loncu naj voda vre, v gornjem mešaj sladkor, jajce, sol, vaniljo, najbolje z jajčnim mešalom (egg beater), da se zgosti in postane gladko. S tem pomaži jagnje in povrh posuj kokosove rezance.

Bobenčki

četrt kupice masla (ali pa pol masla in pol druge
masti)
četrt kupice sladkorja
eno jajce
1 in tri četrt kupice tortne moke
4 žličice pecivnega praška
tri četrt žličice soli
kupico mleka

Vmešaj maslo in polagoma dodajaj sladkor, da dobro naraste in bo zelo lahko. Dobro stepi jajce in primešaj. Presej moko, pecivni prašek in sol ter primešaj maslu polagoma, nekoliko močne zmesi, pa malo mleka in nadaljuj to, dokler ne bo vse porabljeno. Vsakokrat, kadar dodaš, stepi. Vlij gotovo testo v posodo za vdolke (cup cake pan), tako da bo vsaka vdolbina dve tretjini polna. Peci v topli pečici—375 st. F. 18 do 20 minut. Ta množina ti bo dala 14 do 16 bobenčkov. Če jih prav narediš, bodo zelo lahki in okusni. Najboljši so, dokler so še topli.

Za tiste, ki nimajo lanjskega letnika ali pa so že pozabili, ponovimo v naslednjem navodilo za pajavo skorjo.

1 kupico presejane tortne moke
pol žličice soli
tretjino kupice masti
dve do tri žlice hladne, najboljše ledene vode.

Presej moko še enkrat s soljo. Stresi na desko. Nadrobi v moko mast in mešaj z dvema nožema ali pa s testnim mešalnikom, tako, da ostane nekaj masti v drobcih, velikih kakor velik grah. Dodaj malo vode in mešaj nalahko z vilicami; kadar se ti zdi dovolj zmešano, porabi testo nalahko s prsti. Čim se testo drži skupaj, ima dovolj vode. Posuj desko toliko z moko, da se testo ne bo prijemalo. Razvaljaj od srede na vse strani in potem pokrij ponev rahlo. Kar visi čez rob, lepo odreži.

NEVARNOST ZA TIGRE. Iz berlinskega zoološkega vrta je ušel tiger. Ljudstvo je bilo zelo vznemirjeno in oblasti so izdale oklice, ki so obljubovali nagrado za tistega, ki ga vrne "živega ali mrtvega." Dva žida sta čitala nazonanilo in eden njiju je prebledel. "Zdi se mi, da bo najbolje, če izgineva, preden naju kdo ustrelji," je dejal tovarišu. Ta ga je debelo pogledal: "Zakaj neki? Saj nisva tigra." — Prvi je odgovoril: "To je že res. Toda kako naj dokaževa?"

TISKOVNI FOND CANKARJEVEGA GLASNIKA

Prispevali od 22. februarja 1939 do 20. aprila 1939:

Frank Kovačič	\$ 1.00
Društvo št. 20. SSPZ; Cleveland, O.	12.00
Neimenovana ustanova; Cleveland, O.	3.00
Društvo št. 442 SNPJ; Cleveland, O.	6.00
Društvo št. 137 SNPJ; Cleveland, O.	3.00
Neimenovan; Cleveland, O.	1.00
Slov. društveni dom; Euclid, O. (nabral Fr. Žagar)	4.85
Društvo št. 147 SNPJ; Cleveland, O.	11.00
Društvo št. 126 SNPJ; Cleveland, O.	12.00

Skupaj v tem izkazu\$ 56.85
Zadnji izkaz99.65

Skupaj od 20. decembra 1938 do 20.
aprila 1939\$156.50